

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

**" KONZUMACE ALKOHOLU A JEHO VLV NA PÁCHÁNÍ
TRESTNÉ ČINNOSTI "**

**"ALCOHOL CONSUMPTION AND ITS INFLUENCE ON
CRIMINAL ACTIVITY"**

Autor:
Miloslav Zoula
Máslovice 32
250 69, Praha východ

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Prof. PhDr. RnDr. Marie Vágnerová Csc.

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
67	1	13	4	13	1 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Miloslav Zoula

Adresa:

Máslovice 32, 250 69

Studijní program:

Sociální práce

Studijní obor:

Penitenciární péče

Kód oboru:

7502R023

Název práce:

" KONZUMACE ALKOHOLU A JEHO VLIV NA PÁCHÁNÍ
TRESTNÉ ČINNOSTI "

Název práce v angličtině:

"ALCOHOL CONSUMPTION AND ITS INFLUENCE
ON CRIMINAL ACTIVITY"

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. RnDr. Marie Vágnerová Csc.

Termín odevzdání práce:

30. 04. 2008

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student):

Datum:

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zjištění typu trestné činnosti, která byla spáchána pod vlivem alkoholu. Dalším cílem bude diferenciaci věku pachatele této trestné činnosti.

Základní literatura:

VÁGNEROVÁ,M., Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

HENDL.J., Přehled statistických metod zpracování dat: Analýza a metaanalýza dat. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-820-1.

HARTL,P.,Hartlová,H.Psychologický slovník. 1. vyd. Praha:Portál,2000. ISBN 80-7178-303-X .

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:.....

Poděkování:

Za metodickou pomoc a odborné vedení při tvorbě bakalářské práce bych chtěl poděkovat vedoucí práce paní Prof. PhDr. RnDr. Marie Vágnerová Csc. a svým spolupracovníkům, zejména JUDr. Marii Mráčkové za poskytnutí cenných rad a dostupných studijních materiálů.

Název bakalářské práce: KONZUMACE ALKOHOLU A JEHO VLIV NA PÁCHÁNÍ
TRESTNÉ ČINNOSTI

Název bakalářské práce: ALCOHOL CONSUMPTION AND ITS INFLUENCE ON
CRIMINAL ACTIVITY

Jméno a přímení autora: Miloslav Zoula

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007/2008

Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. RnDr. Marie Vágnerová Csc.

Resumé:

V rámci zpracované bakalářské práce jsem se zabýval rozbohem trestné činnosti páchané pod vlivem návykové látky – alkoholu. V teoretické části jsem se po vysvětlení základních pojmů zabýval charakteristikou alkoholu jako návykové látky, druhy alkoholických nápojů a krátce jsem pojednal o historickém hledisku zneužívání alkoholu jako návykové látky. Velkou pozornost jsem věnoval již vzniklé závislosti, jejímu vlivu na fyzický a psychický stav jedince, následné prevenci před vznikem závislosti. Zabýval jsem se trestní odpovědností osob zneužívající návykové látky, dokazováním v trestním řízení. V závěru teoretické části jsem vysvětlil kriminologické hledisko řešeného problému hledisko. V praktické části jsem se pokusil analýzou získaných výsledků a spisového materiálu zobrazit strukturu trestné činnosti páchané pod vlivem alkoholu. Zjišťoval jsem celkové počty trestných činů a z tohoto počtu dále podíl trestných činů spáchaných pod vlivem této návykové látky, charakter trestné činnosti, v závislosti na ročním období, věku a pohlaví pachatelů, ve služebním obvodu Policie České republiky Praha III. Výsledky ukázaly, že trestná činnost spáchaná pod vlivem alkoholu má významný podíl na celkové kriminalitě.

Klíčová slova: závislost, návykové látky, alkohol, intoxikace, průzkum, dostupnost, Obvodní ředitelství Praha III, služební obvod, objasněná trestná činnost, sledované období.

Summary:

In the framework of the elaborated bachelor's thesis, I dealt with analysis of criminal activity committed under influence of an addictive substance – alcohol. In the theoretical part, after explanation of the basic terms, I addressed the characteristics of alcohol as an addictive substance, types of alcoholic beverages and I briefly mentioned the historic perspective of alcohol abuse. I paid a great attention to the already existing addiction, its impact on the physical and psychic condition of an individual, subsequent prevention before emergence of addiction. I dealt with criminal liability of persons consuming addictive substances, argumentation in penal proceedings. In the conclusion of the theoretical part, I explained the criminological point of view of the problem in question. In the practical part, I aimed to illustrate structure of the criminal activity committed under influence of alcohol by analysis of the acquired results and files. I found out the number of criminal acts and from this number – the proportion of criminal acts committed under influence of this addictive substance, nature of the criminal activity, depending on the season, age and sex of the perpetrators in the service district of the Police of the Czech Republic Prague III. The results showed that the criminal activity committed under influence of alcohol has a significant share in the total crime rate.

Key words: addiction, addictive substances, alcohol, intoxication, survey, availability, District Headquarters Prague III, service district, clearups, monitored period.

Obsah

1 ÚVOD.....	9
2 TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	11
2.2 ALKOHOL JAKO NÁVYKOVÁ LÁTKA	12
2.2.1 CHARAKTERISTIKA ALKOHOLU	12
2.2.2 Z HISTORIE	13
2.2.3 TYPY ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ A JEJICH VÝROBA.....	15
2.3 ZÁVISLOST	16
2.4 DŮSLEDKY KONZUMACE ALKOHOLU	18
2.4.1 AKUTNÍ INTOXIKACE	18
2.4.2 CHRONICKÁ INTOXIKACE	19
2.4.3 KOMBINACE ALKOHOLU S JINÝMI LÁTKAMI	23
2.5 PREVENCE ZÁVISLOSTI.....	24
2.6 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST.....	17
2.7 DOKAZOVÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	18
2.8 KRIMINOLOGICKÉ HLEDISKO.....	20
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	30
3.1.1 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	30
3.1.2 FORMULACE HYPOTÉZ	30
3.2 ZÁKLADNÍ METODY A TECHNIKY PRÁCE	31
3.3 PŘEHLED ZÍSKANÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ...	33
3.4 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	53
4 ZÁVĚR	54
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce je určitým pokusem o zjištění typů trestné činnosti, které bývají páčány pod vlivem alkoholu a současně s tím diferenciovat věk a případně i další charakteristiky pachatelů této trestné činnosti; respektive podat celkový názorný pohled na tuto problematiku, zjistit její současný stav a další možnosti preventivního působení.

Alkohol je jednou z nejdostupnějších návykových látek současnosti. Konzumace alkoholických nápojů je do určité míry v naší společnosti akceptovaná záležitost. Požívání této návykové látky se pro některé lidi stalo možností, jak se psychicky uvolnit, zvýšit sebevědomí, navodit správnou atmosféru a oprostít se tak alespoň na krátký čas od všedních starostí. Konzumace alkoholických nápojů se rovněž stala akceptovatelným prostředkem, kterým lze oslavit úspěchy a lépe překonat prohry. Láhev alkoholického nápoje může dobře posloužit jako dárek nebo milá pozornost.

Nebezpečnost alkoholu spočívá v tom, že může negativně ovlivnit psychiku člověka, přivést ho do stavu euforie, povznesené nálady a navodit pocit, že situaci má pevně pod kontrolou. Alkoholem posilněný jedinec se takto může dopustit nežádoucího jednání, kterého by se jinak nedopustil. Příkladem může být trestná činnost související s dopravou a provozem motorových vozidel. Řízení pod vlivem návykové látky je zakázáno. Dostatečně známý je fakt, že při řízení motorového vozidla se vlivem působení alkoholu zpomaluje reakce řidiče na nově vzniklou situaci, například na náhodného chodce přecházejícího vozovku. Následky takového jednání často ovlivní pachatele trestného činu na celý život. Může ale jít i o jiné důsledky ztráty zábrán, v opilosti člověk udělá to, co by jinak neudělal.

Konzumace alkoholických nápojů ale může mít i patologickou variantu, která už představuje pro společnost daleko větší problém. Společensky akceptovatelné příležitostné pití při oslavách a podobných příležitostech, může časem přejít ve společensky neakceptovatelnou závislost. Život závislého jedince se pod vlivem této návykové látky

mění. Mění se jeho fyzický a psychický stav, začínají zdravotní problémy, které dosud neměl nebo je nepocíťoval. Ještě závažnější změny nastávají v oblasti sociálních vztahů. Pod vlivem zhoršujícího se zdravotního stavu a změny osobnosti se často objevují problémy v zaměstnání, kde je konzumace alkoholických nápojů nežádoucí. Tato situace nezřídka končí ztrátou zaměstnání a tím i příjmu. Dalším závažným sociálním problémem pro člověka závislého jsou problémy v rodině, které často končí jejím rozpadem a odchodem z domova a zjištěním, že alkoholik je v rodině nežádoucí osoba.

Ztráta sociálního zázemí má však i další důsledky. Tito jedinci se dostávají na nejnižší společenskou úroveň, nemají bydlení ani příjem, ale prostředky na nákup alkoholu nutně potřebují. Proto často řeší svou životní situaci pácháním trestné činnosti nejružnějšího charakteru, majetkové i násilné.

Cílem této práce je objasnit, o jak nebezpečnou návykovou látku se v případě alkoholu jedná, jaká rizika představuje její zneužívání vzhledem k trestné činnosti, vysvětlit související pojmy jako je závislost, akutní intoxikace apod.. Teoretická část práce se dále zabývá trestnou činností páchanou pod vlivem alkoholu, jejími typy, způsobem dokazování z hlediska trestní odpovědnosti s cílem zjistit konkrétní typy takové trestné činnosti a diferenciování věku pachatelů a dalších charakteristik této trestné činnosti. Cílem praktické části je za pomoci základních metod, kterými jsou analýza spisové dokumentace, statistická analýza a srovnávání, rozhovor a kazuistická studie, ověřit hlavní hypotézy této práce.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 VYMEZENÍ POJMŮ

Návyková látka - návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobílé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování¹.

Zneužívání (abúzus) - psychické nebo somatické změny, resp. poškození, které vznikají v důsledku dlouhodobého užívání této látky. Konzumaci látky, která má podobné účinky, lze označit jako sebepoškozující chování.²

Závislost fyzická - je stav, kdy se organismus droze přizpůsobil a zahrnul ji do své látkové výměny. Při tomto typu závislosti člověk drogu potřebuje a při přerušení abúzu dochází k abstinenčnímu příznaku.³

Závislost psychická - je duševní stav vzniklý podáváním drogy⁴, který se projevuje silným bažením (craving) tj. neovladatelnou touhou po této látce.

Akutní intoxikace - je přechodná změna fyziologických a i psychických funkcí vzniká užitím této látky, která může mít až charakter poruchy.⁵ Jedinec páchající trestnou činností pod vlivem akutní intoxikace ji spáchá buď z nedbalosti (řízení mot. vozidla s následným

¹ viz: § 89 odst. 13 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

² Vágnerová,M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál s.r.o., Praha 2004, str. 548

³ Sochůrek,J., *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*, II. Díl Sociálně patologické jevy, Liberec 2001, str.23

⁴ Sochůrek,J., *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*, II. Díl Sociálně patologické jevy, Liberec 2001, str.23

⁵ Vágnerová,M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál s.r.o., Praha 2004, str. 548

smrtelným úrazem dalšího účastníka) anebo vlivem úmyslné intoxikace z důvodu „dodání si odvahy“ před činem.

Chronická intoxikace - chronická intoxikace je dlouhodobé ovlivnění psychických i somatických funkcí užíváním psychotropní látky, která se může z kriminologického hlediska znamenat, že pachatel bude páchat trestnou činnost za účelem opatření finančních nebo jiných prostředků na zakoupení návykové látky, či jiným asociálním jednáním.

Nepříčetnost - nepřičetný je ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání a není tudíž za tento čin trestně odpovědný.⁶ K posouzení, zda pachatel jednal ve stavu nepřičetnosti či nikoliv je třeba v trestním řízení vyžádat posudek znalce z příslušného oboru v tomto případě psychiatrie.

Stav vylučující způsobilost - u řidiče motorového vozidla je dán, jestliže hladina alkoholu v krvi dosáhla 1,00g na 1 kg váhy (1 promile).⁷

2.2 ALKOHOL JAKO NÁVYKOVÁ LÁTKA

2.2.1 CHARAKTERISTIKA ALKOHOLU

Alkohol je jednou z nejnebezpečnějších a zároveň nejdostupnějších návykových látek, na které se může člověk stát snadno závislým. Je o to nebezpečnější, že jeho užívání je všeobecně tolerováno a občas dokonce podporováno. Nejčastěji je užíván ve formě nápojů, které obsahují různé množství čistého alkoholu. Alkoholické nápoje mají jakousi malou výživnou hodnotu ve formě cukru (například sladká vína) a karbohydrátů (lihoviny a pivo vyrobené z obilí). Podstatné však je, že alkohol je droga, tj. látka ovlivňující duševní a tělesné funkce.

⁶ Viz: § 12 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

⁷ Novotný, F., Růžička, M., *Trestní kodexy, trestní zákon, trestní řád a související předpisy*, 2. přepracované vydání, Eurounion, Praha 2002, s. 299

Je-li alkohol požíván v malém množství, může zlepšit chuť k jídlu a vyvolávat pocit dobré nálady. Příčinou je prokrvení kůže, důsledkem čehož pociťuje konzument příjemné teplo. Alkohol potlačuje úzkost a zvyšuje sebedůvěru. Tento efekt je ovšem dočasný. Při pití alkoholu si někteří lidé vůbec neuvědomují, že neukájí pouze žízeň nápojem, který jim chuťově vyhovuje, ale že si pěstují návyk na konzumaci alkoholu.

O alkoholu (etanolu) se dá říci, že je to jednoduchá malá molekula, která vzniká kvašením cukru. Patří mezi psychotropní látky. Vře při 77°C a tuhne při -117°C. Má řadu pozoruhodných vlastností, např. vyšší koncentrace alkoholu hubí kvasinky, které umožnily jeho vznik, nechá žít jen do koncentrace 14 procent.⁸

Z hlediska farmaceutického patří alkohol do skupiny hypnosedativ s krátkodobým účinkem. Ovlivňuje příznivě metabolismus buněk nervové soustavy. Je vstřebáván sliznicí zažívacího traktu a následné pronikání do různých orgánů lidského těla je závislé na jejich prokrvení (nejrychleji proniká do mozku, plic, jater a ledvin). Z požitého alkoholu je vyloučeno zhruba jen 5% ve formě moči, potu a dechu. Zbývajících 95% je zpracováno metabolickými procesy a je v první fázi pomocí enzymatických pochodů transformováno na aldehyd kyseliny octové, což je velmi toxická látka vyvolávající žaludeční potíže a zvracení. Ve druhé fázi probíhá jeho oxidace na kyselinu octovou a posléze na kysličník uhličitý.⁹ Vážněji jsou při konzumaci alkoholu ohroženy děti, které nemají vyvinuty enzymatické systémy. Z hlediska zdravotních a sociálních aspektů se jeví určité rozdíly mezi intoxikací akutní a chronickou, kde již pod vlivem alkoholu dochází k poruše různých orgánů včetně degradace osobnosti.

2.2.2 Z HISTORIE

Postoje lidské společnosti k požívání alkoholických nápojů a k výstřelkům s tím spojeným se měnily podle doby, stupně kultury a soudobých názorů.

⁸ <http://alkoholismus.zbynekmlcoch.cz/soudni.htm>

⁹ Zapletal, J., *Kriminologie-díl II. Zvláštní část*, 3. upravené vydání, Praha: PA ČR 2000, s.45

- . 1220 př. n. l.- Čína – podle tehdejších pravidel měl být usmrcen každý, kdo je přistižen opilý
- . 5. a 6. století - Konfucius a Budha: zakázali pití alkoholických nápojů.
- . Indie (nedatováno) - při přistižení v ebrietě byli opilci nuceni pít vařící víno, vodu, kraví moč nebo vřelé mléko až k smrti
- . Indické ženě, která byla přistižena v opilosti žhavým železem vypálili do kůže čela podobu nádoby z níž alkohol pila a pak byla vyhnána.
- . Mohamed zakázal pít alkohol.
- . Každý Říman měl právo zabít svou ženu, pokud ji přistihl opilou.
- . Opilý otrok byl trestán 80 ranami holí, opilý svobodný člověk 40 ranami. Byli i záměrně opíjení otroci a ti byli ukazováni mládeži jako špatné příklady.
- . Athény – i zde byla za opilost smrt.
- . Karel Veliký – opilci byli trestáni, ale pokud pili dál, byli popraveni.
- . Na druhé straně bylo víno považováno za lék, který snižuje plodnost u žen, dává zdraví, antidotum proti hadímu uštknutí a jedovatým rostlinám.
- . Bylo již velmi dávno zjištěno, že mandle snižují ebrietu a kocovinu léčí zelí.
- . Do alkoholu se přidávaly různé přísady pro snížení jeho vlivu, např. sádra, vápno aj. Víno bylo vařeno v olověných kotlích, proto bylo značně jedovaté.
- . Katolíci mohli pít čtvrt litru vína denně.

V posledních desetiletích byl problém s pitím alkoholu především ve Švédsku, Švýcarsku a bývalém Sovětském svazu. Vytvářelo se mnoho skupin bojujících proti alkoholismu. V Polsku byl zaveden zákon, že kdo poškozuje v opilosti svou rodinu například fyzické násilí, může jít až max. na 5 let do vězení. V bývalém SSSR bylo zavedeno mnoho opatření - např. snižování výroby, zákaz prodeje a požívání alkoholu do 21 let, v pracovních dnech byl povolen prodej až od 14 hodin a mnoho dalších.¹⁰

V České republice po mírném poklesu spotřeby alkoholu koncem 80. let dochází v současném období opět k nárůstu jeho konzumace. Spotřeba čistého ethanolu na osobu a

¹⁰ http://alkoholismus.zbynekmlcoch.cz/historie_alkoholismu.htm

rok je přes 8 litrů, zatímco v šedesátých letech to nebylo ani 6 litrů. Tradičně vysoká je spotřeba piva. Za rok 1991 činila 146,9 litrů na osobu, v roce 1992 163,3 litrů na osobu. Výdaje na alkoholické nápoje činí zhruba 1/5 celkových výdajů na potraviny. Počet evidovaných osob, které mají problémy s alkoholem, v ordinacích protialkoholní péče stoupá.¹¹

2.2.3 TYPY ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ A JEJICH VÝROBA

Pivo. Hlavní surovinou pro výrobu piva je pražený ječmen, který se po přípravě máčením a zahříváním, kdy se oddělují zrna od plev a uvolňují se přírodní cukry obsažené v rostlině, suší v sušicí peci. Vzniklý slad se rozemele na prášek, smíchá se s horkou vodou, tím získáme rmut a po čerání sladinu. Sladina se vaří s chmelem, který dodá nejen hořkost a aroma, ale také pivo konzervuje a chrání před infekcí. Takto vzniklá mladina se zchladí, smíchá s kvasinkami a nechá kvasit. Při kvašení se cukry mění na alkohol a oxid uhličitý. U různých typů piva se pak užívá jiný typ kvasinek a různá doba kvašení. Pivo má obvykle 2-4% alkoholu.¹²

Víno. Hlavní surovinou pro jeho výrobu je kvašená šťáva z hroznů (nebo z jiných plodin, v případě ovocných vín). Perlivé druhy, jako je šampaňské, procházejí druhotným kvašením, během kterého se vedlejší produkt, oxid uhličitý, udržuje v láhvi nápoje pod tlakem. Alkoholizovaná vína jako je sherry, portské, madeira, vermut, jsou kombinace vín s brandy nebo jinými lihovinami a s příchutěmi. Víno obsahuje obvykle asi 10 - 12% alkoholu, alkoholizovaná vína až 20 %.¹³

Lihoviny. Základem je již zkvašená kapalina. Výroba lihovin je založena na faktu, že alkohol se vaří při nižší teplotě než voda, takže když se připravená tekutina zahřeje, alkohol se uvolní dřív, než se začne vařit roztok, ve kterém je obsažen. Tento alkohol je zachycen a zchlazen. Jeho charakter závisí na způsobu, jakým byla přivedena původní kapalina k varu. Pokud se vaří rychle a nepřetržitě, výsledkem je neutrální, chuťově nijak

¹¹ Štáblová,R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR,1999, s.155

¹² <http://doupeinbreznikcity.blog.cz/0708/vyroba-alkoholu>

¹³ <http://doupeinbreznikcity.blog.cz/0708/vyroba-alkoholu>

výrazná tekutina, jako je například vodka. Do těchto neutrálních lihovin se pak mohou přidat různé příchutě (jako jsou třeba jalovcové plody v případě ginu). Pokud je třeba zachovat zvláštní kvality původního kvašeného materiálu (např. hroznový základ pro brandy, ječmen a kukuřice pro skotskou whisky), vaří se pomaleji a výsledkem je tzv. ušlechtilá lihovina, která po destilaci musí zrát několik let v sudech. Ale protože se tímto způsobem nemůže vyrobit nápoj lidové ceny, tak se obvykle „ušlechtilé“ lihoviny nastavují těmi lacinějšími, neutrálními lihovinami. Zlehčováním destilátů kombinacemi různých, zpravidla tajných receptur, příchutí a bylin, se vyrábí likéry. Obsah alkoholu je pochopitelně mnohonásobně vyšší než u piva a vína, pohybuje se od 30 % celkového objemu až po 75 % u vysoce alkoholických destilátů.¹⁴

2.3 ZÁVISLOST

Závislost (dependence, addiction) je stav chronické nebo periodické otravy opakovaným použitím přirozené nebo syntetické drogy, která poškozuje postiženého i společnost. Dnes většinou užíván termín závislost drogová nebo přesněji závislost látková. Droga má totiž ve farmakologii jiný význam, než je tomu v případě drogové závislosti, kde je zneužívanou látkou. V případě závislosti jde o zvláštní patologický vztah mezi organismem a látkou (drogou), vznikající opakovaným užitím látky, které posléze vede k periodicky se opakující intoxikaci spojené se silnou touhou až nutkáním opakovaně látku užívat. V závislosti na tom bývá snížena schopnost sebeovládání ve vztahu k užívání látky, dávky je třeba zpravidla zvyšovat, aby bylo dosaženo žádoucího účinku. Vynechání užívání může vést k abstinčním příznakům. Droga začne posléze „organizovat“ celý život nemocného. Zvýšené riziko vzniku závislosti především u lidí, kteří vyhledávají stále nové zážitky nebo u lidí s genetickou dispozicí, k závislosti určitého typu, což je prokázáno především u synů osob závislých na alkoholu. Dalšími predisponujícími faktory jsou kriminální subkultura, chudoba, lehký deficit intelektových schopností, což je nejlépe prokázáno u kouření, dále nedostatek láskyplné péče v útlém dětství, rozvrácená rodina. Z biologických mechanismů může vznik závislosti mít vliv na organické poškození mozku opakovanými intoxikacemi, z neurotransmiterů je důležitý především dopamin, kolísání hladiny endorfinů. K nejrozšířenějším závislostem patří kouření, kofeinismus a

¹⁴ <http://doupeinbreznikcity.blog.cz/0708/vyroba-alkoholu>

alkoholizmus. Medicínsky nejzávažnější je injekční podávání opiátů a stimulací.¹⁵ Z hlediska vzniku závislosti jsou nejrizikovější opiáty a stimulanty jako je například pervitin.

2.4 DŮSLEDKY KONZUMACE ALKOHOLU

Konzumace alkoholu, stejně tak jako ostatních návykových látek, může mít negativní vliv na zdraví jedince a závažné sociální důsledky. Co se týká působení alkoholu jako psychoaktivní látky, je nutné rozlišit, zda se jedná o jednorázové užití - akutní intoxikaci různé intenzity, nebo dlouhodobé požívání, kdy dochází k chronické intoxikaci s poruchami různých orgánů, především mozku a tím i k poruchám chování a intelektu.¹⁶

Bezpečná dávka alkoholu pro zdravého dospělého člověka je podle expertů Světové zdravotnické organizace do asi 20 g 100 % lihu za den (16 g pro ženu, 24 g pro muže), což je asi do půl litru piva nebo 200 ml vína, 50 ml destilátu.¹⁷

2.4.1 AKUTNÍ INTOXIKACE

Akutní intoxikace - je přechodná změna fyziologických a i psychických funkcí, která může mít až charakter poruchy.¹⁸ Jedinec páchající trestnou činností pod vlivem akutní intoxikace ji spáchá buď z nedbalosti (řízení mot. vozidla s následným smrtelným úrazem dalšího účastníka), anebo vlivem úmyslné intoxikace z důvodu „dodání si odvahy“ před činem.

Při akutní intoxikaci dochází již po požití malé dávky alkoholu k snížení úzkosti, k euforii, psychické relaxaci. Pro toto působení vedoucí k příjemnému psychickému uvolnění, zlepšení nálady a odstranění pocitů nejistoty byl je a bude alkohol vyhledáván a

¹⁵ Hartl, Pavel., Hartlová, Helena., *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 699 s.

¹⁶ Štáblová, R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha: PA ČR, 1999, s. 147

¹⁷ Long, M., *Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví*. Rebo Production, Praha 2002 .str. 26

¹⁸ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál s.r.o., Praha 2004, str. 548

užíván. Bohužel jsou tyto nesporně kladné účinky doprovázeny účinky negativními, které po zvyšování frekvence dávek vystupují do popředí.¹⁹

Z hlediska sociálního lze negativní působení alkoholu stručně charakterizovat následovně:

- snižuje rozpoznávací a ovládací schopnosti (trestná činnost)
- potencuje některé negativní rysy osobnosti (agresivita, hostilita, nezdrženlivost, negativismus, žárlivost)
- vede k nepřiměřené euforii a zvýšenému útlumu sebekritičnosti (rušení nočního klidu, porušování veřejného pořádku, konflikty v rodině)
- uvolňuje agresivní tendence (násilné činy i osob ve střízlivosti neagresivních)
- odstraňuje společenské zábrany (exhibicionismus, znásilnění, pohlavní zneužívání)
- nekritické hodnocení situace (podstupování nepřiměřených rizik, nedbání varovných signálů, nesmyslné sázky)
- stimuluje megalomaničké tendence (provokování, rvačky i se silnějším soupeřem)
- mění podstatně postoje k životním hodnotám (život, zdraví, rodina, práce, mezilidské vztahy)²⁰

2.4.2 CHRONICKÁ INTOXIKACE

Při chronické intoxikaci alkoholem dochází především k postupnému poškození centrální a periferní nervové soustavy, ale i dalších orgánových systémů. Z kriminologického hlediska v genezi antisociálního jednání má největší důležitost poškození mozku. Při dlouhodobém abúzu alkoholu mohou vzniknout závažné psychické změny a psychické a somatické poruchy.

¹⁹ Štáblova,R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR,1999, s.147

²⁰ Štáblova,R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR,1999, s.151

PSYCHICKÉ ZMĚNY

Změny emočního prožívání

Nadměrná konzumace alkoholu ovlivňuje celkové ladění. Posiluje tendenci k výkyvům nálad, emoční dráždivosti, eventuálně až afektivní výbušnosti, mnohdy spojené s agresí. Je příčinou častější dysforie, zvyšuje sklon k úzkostnému prožívání, depresivnímu ladění, roste podezíravost a nedůvěřivost. Dochází k vyhasínání emočních vztahů k lidem, k odcizení, osamělosti a pocitům prázdnoty. Mění se celkový vztah ke světu, převažuje v něm hostilita nebo apatie. Emoční prožívání ovlivňují nepříjemné abstinenci příznaky (které vznikají jako následek občasných pokusů o omezení pití), alkoholem podmíněné změny mozku, ale i negativní odmítavé reakce okolí.²¹

Změny v oblasti kognitivních procesů

Pod vlivem alkoholu se zhoršuje koncentrace pozornosti, paměť i celková výkonnost. Takový člověk není schopen zpracovat všechny informace standardním způsobem, porucha se projeví zejména tehdy, když jde o méně obvyklý či složitější problém. Uvažování alkoholiků bývá méně kritické, častěji je ulpívavé a vztahovačné. Nemívají na situaci náhled, nejsou schopni posoudit, jak je pití alkoholu ovlivňuje, ani správně interpretovat reakce ostatních lidí. Hodnocení čehokoliv může být značně kolísavé, mění se v závislosti na aktuálním stavu. Racionalizační tendence se projeví ve způsobu interpretace vlastních potíží, které mají sklon přičítat jiným lidem či okolnostem, často se cítí nespravedlivě hodnoceni. Alkoholici mají problémy v porozumění těmto potížím. Opakované nepříjemné zážitky spojené s odmítáním, kritikou, opovržením apod. posilují jejich vnitřní nejistotu a úzkost. Svět se jim jeví ohrožující a nespravedlivý. Občas jsou sice schopni přiznat si svůj podíl viny, ale většinou nemají sílu svou situaci řešit.²² Mívají narušené nebo kolísající

²¹ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl., TU Liberec 2003, str. 73

²² Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl., TU Liberec 2003, str. 73

sebehodnocení, lze se setkat s projevy pocitů méněcennosti, sebelítosti, ale i s chvástavostí a demonstrací nadměrného sebevědomí (které je často jen přehnaným projevem obrany vlastní sebeúcty). Postupně může dojít k úpadku kognitivních schopností, k demenci.²³

Změny v oblasti chování

Ubývá vůle, ztrácí se schopnost sebeovládání. Zúžení motivace a k dominantnímu zaměření na získání alkoholu, které se projevuje egocentrickým chováním, nedostatkem ohledu k jiným lidem a často generalizovanějším úpadkem sociálních kompetencí. Mizí sociální zábrany a v důsledku toho alkoholici stále častěji reagují nepřiměřeným způsobem, např. agresivně. (Zvýšení agresivity lze spojovat jak s odblokováním zábran, tak se zvýšenou dráždivostí.) Mnohé z těchto projevů mohou být i obrannými reakcemi.²⁴

Osobnostní změny

Mohou být různé, neexistuje žádná typická osobnost alkoholika. Tyto nápadnosti mohou být jak příčinou, tak důsledkem abúzu alkoholu. Bylo zjištěno, že jde o dvě osobnostní dimenze: první lze označit jako narušení sebekontroly, které se projevuje nezdrženlivostí, impulzivitou, nekonformností a zvýšenou dráždivostí, spojenou s vysokou potřebou vzrušení. U těchto lidí se alkohol stává součástí jejich životního stylu. Druhou dimenzí je převaha negativního emočního ladění, které se projevuje přetrvávajícími pocity napětí, zvýšené úzkostnosti a sklonu k depresivním náladám. Alkohol se v tomto případě stává prostředkem ke zvládnání nepříjemných prožitků.²⁵

Psychické a somatické poruchy

Následkem dlouhodobého působení alkoholu na organismus člověka vznikají různé psychické poruchy:

²³ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál, Praha 2004, str.557

²⁴ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál, Praha 2004, str.558

²⁵ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál, Praha 2004, str.558

- Alkoholový abstinenční syndrom - vzniká jako reakce na snížení či vynechání potřebné dávky. Závislý jedinec reaguje úzkostí, neklidem, depresí či podrážděnou náladou, bývá malátný, mívá vegetativní potíže (pocení, nevolnost, tachykardie), třes a bolesti hlavy. Abstinenční syndrom je důkazem metabolické závislosti na alkoholu.²⁶
- Alkoholový abstinenční syndrom s deliriem - je bouřlivější reakcí závislé osoby na nedostatek potřebné dávky alkoholu. Vegetativní reakce je velice silná - třes, pocení, křeče, tachykardie. Nemocný je velmi neklidný a úzkostný. Objevují se poruchy vědomí, bludy a halucinace (typické jsou halucinace malých živočichů – laici mluví nejčastěji o bílých myškách - a taktilně - kinestické halucinace). Delirium tremens může končit smrtí (asi v deseti procentech). Obvykle trvá okolo 72 hodin.²⁷
- Alkoholické psychózy a halucinózy - vznikají rovněž jako reakce na snížení dávky alkoholu. Jejimi příznaky bývají nepříjemné sluchové halucinace, často jsou to hlasy jiných lidí diskutující o postiženém, nemocný má děsivé sny.²⁸
- Amnestické alkoholové poruchy a demence – dlouholeté nadužívání alkoholu vede k poškození CNS, které se projevuje poruchou paměti a postupným úpadkem inteligence. Do této kategorie patří Korzakův syndrom, charakteristický celkovou tupostí, apatií, úpadkem paměti, který je kompenzován konfabulacemi, demencí a sociální degradací.²⁹

Somatické následky alkoholismu

- Peptické vředy (výsledek působení žaludeční kyseliny), onemocnění srdce a ledvin,
- Onemocnění oběhové a dýchací soustavy, mravenčení a píchání v rukou a chodidlech jako následek poškození CNS,

²⁶ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál, Praha 2004, str.558

²⁷ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl., TU Liberec 2003, str. 75

²⁸ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl., TU Liberec 2003, str. 75

²⁹ Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál, Praha 2004, str.558

- Cirhóza jater (nejčastější nemoc související s alkoholismem, je nevyléčitelná)³⁰,

Sociální následky alkoholismu

Důsledky konzumace alkoholu v oblasti sociální mají rovněž závažný charakter. I situační konzumace alkoholu může negativně ovlivnit chování a psychiku člověka v tom smyslu, že se může dopustit sociálně nežádoucího jednání, kterého by se jinak nedopustil. Příkladem může být trestná činnost související s dopravou a provozem motorových vozidel. V případě dopravní nehody se zraněním účastníka nehody se z bezúhonného člověka, který se v okolí těší dobré pověsti, rázem stane pachatel trestného činu mnohdy se závažnými zdravotními nebo materiálními následky. Pachatel takového trestného činu bývá sice odsouzen, ale sociální následky pro něho samotného jsou mnohem horší. Pachatel se musí naučit žít s pocitem, že v opilosti něco způsobil, někoho zabil, zranil, což mnohdy bývá pro pachatele horší než samotný trest.

V případě chronického alkoholismu jde o problémy daleko větší. Vlivem měnícího se fyzického a psychického stavu, začínají zdravotní problémy, které dosud konzument neměl nebo je nepocíťoval. Změny nastávají v oblasti sociálních vztahů. Jedním z nejzávažnějších následků je rozpad rodiny alkoholika. Zde se postupně mění jeho postavení, přestává již být pro děti a partnera autoritou, dochází k jeho izolaci. Alkoholik navíc potřebuje stále více finančních prostředků na zakoupení návykové látky, s čímž ostatní členové rodiny nesouhlasí. Zjišťuje, že se stal nežádoucí osobou a odchází z domova. Stejně problémy nastávají v zaměstnání, kde zaměstnavatel nebo obchodní partneři závislost netolerují a člověk se tak ocitá na okraji společnosti, bez rodiny, příjmů a s dalšími problémy. Z tohoto stavu je jen krůček k páchaní trestné činnosti.

2.2.5 KOMBINACE ALKOHOLU S JINÝMI LÁTKAMI

Veškeré kombinace psychoaktivních látek mají nebezpečné účinky pramenící hlavně z jejich nevyzpytatelnosti a nebezpečnosti pro organismus. Kombinací drog se

³⁰ Long ,M., *Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví*. Rebo Production, Praha 2002 .str. 24

účinky násobí, často individuálně neodhadnutelným způsobem. Kombinace alkoholu a jiných látek např. opiátů a barbiturátů má tlumivý efekt na centrální nervový systém, kdy zesílením tlumivého účinku může dojít k předávkování.

Velmi častá je kombinace alkoholu a léků (sedativ).

2.5 PREVENCE ZÁVISLOSTI

Prevence

Vychází z latinského *praeventus* – zákrok předem. Předcházení nežádoucímu jevu a ochrana před ním. Označuje aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního vlivu ve společnosti.³¹

Primární prevence

Základem primární prevence je působení v rodině. Jde zejména o způsob výchovy dítěte, jaký rodiče dávají dítěti příklad. Dítě, které je z domova zvyklé na nepřetržitou přítomnost alkoholických nápojů na stole nebo v rukou rodiče se jen velmi těžko ubrání stejnému jednání. Minimálně je ke vzniku závislosti náchylnější, protože považuje konzumaci alkoholu za normální. Důležitou roli zde hraje škola, kde se v rámci výuky realizují preventivní programy. Ve škole se dítě poprvé setkává s větším kolektivem vrstevníků a různorodost zájmů jednotlivců v tomto kolektivu je velká. Výchova dítěte ve škole i v rodině by měla být na takové úrovni, aby dítě již v okamžiku kdy se s takovou látkou nebo s jednáním kdy je mu taková látka nabízena setká, bylo seznámeno nebo spíše vědělo, jaké následky může mít požití nebo požívání této látky. Poslední trendy v prevenci proti návykovým látkám na školách se s takovým postupem ztotožňují. Školy samotné vytvářejí nejrůznější preventivní programy a spolupracují s odborníky např. psychology, zdravotníky či policisty.

Prevenčí sociálně patologických jevů se zabývají i policisté z Preventivně informačních skupin, působících v rámci okresů celé ČR. Docházejí pravidelně do mateřských, základních i středních škol a besedují s dětmi mimo jiné i o škodlivosti

³¹ Štáblova, R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha: PA ČR, 1999, s. 161

návykových látek. U těch nejmenších s úspěchem používají interaktivní výuku s videokazetou „Děti a drogy“, obsahující čtyři pohádky. Na těchto jednoduchých příbězích jako je např. „Opilá studánka“ si děti začínají uvědomovat nebezpečné účinky návykových látek včetně drog. Následné cílené otázky pomáhají dětem osvojit si nové poznatky, vytvářet si hranice toho, co je v životě správné a co pomýlené, co je zdraví prospěšné a co škodlivé. Děti 2. a 3.tříd se zase účastní preventivně výchovného programu „Ajaxův zápisník“. Součástí programu je pravidelné setkávání žáků se „svým“ policistou, který s dětmi diskutuje každý měsíc jiné téma. Děti na základě besedy vypracovávají v zápisníku s pejskem Ajaxem nejrůznější úlohy a tím si probírané téma řádně osvojují. Jedním ze zmiňovaných témat jsou právě závislosti na alkoholových i nealkoholových látkách. Oblíbené jsou mezi dětmi mladšího školního věku i omalovánky, které formou příběhu vypovídají o první zkušenosti s alkoholem. Policisté však nezapomínají ani na nejohroženější část populace, žáky 8. a 9.tříd základních škol a žáky škol středních. Mezi adolescenty přicházejí vyzbrojeni fotografiemi a kazuistikami s následky požití návykových látek a besedují se žáky i o trestní odpovědnosti v této oblasti. Pomocníkem je i zde videokazeta pojmenovaná „Zpackané životy“. Film strhujícím způsobem vypráví o partě mladistvých, holdujících alkoholu a měkkým drogám. Ukazuje i provázanost užívání návykových látek a páchaní trestné činnosti. Přítomný policista po odvysílání filmu beseduje s žáky o příběhu a zodpovídá případné dotazy.

Sekundární prevence

Její úloha nastupuje tehdy, kdy se člověk již dostal do kontaktu s drogou, ať ji vyzkoušel, či ji zneužívá tzv. rekreačně. V této chvíli je důležité včasné zjištění tohoto problému a široká nabídka pomoci. Pomoc poskytují ambulantní centra, poradny, kontaktní centra, linky důvěry, psychologové specializovaní na problematiku závislosti a další.³²

Terciární prevence

Tento druh prevence má zmírnit riziko recidivy závislosti. Je zaměřen na resocializaci a postpenitenciární péči. Její součástí jsou aktivity a opatření zaměřená na jedince a skupiny které již páchají nějakou trestnou činnost, nebo je ohrožují sociální rizika jako prostituce, šikana, útoky z domova apod. Zařízení, které je zaměřeno na terciární prevenci je více. Jedná se o léčebné zařízení, poradny, ambulantní služby, vězeňství, výchovná a

³² Štáblova,R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR,1999, s.205

léčebná zařízení, občanská sdružení, charita apod.

2.6 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

Z hlediska trestní odpovědnosti osob, které se dopustí trestného činu pod vlivem návykové látky, je důležité zjistit, zda taková osoba má vůbec právní způsobilost, zda je za své jednání odpovědná. U chronických alkoholiků trpících demencí či dalšími závažnými poruchami (např. alkoholovou psychózou) totiž může být rozhodnutím soudu způsobilost k právním úkonům omezena. Důležité je rovněž zjistit, zda pachatel nejednal ve stavu nepřičetnosti.

Způsobilost k právním úkonům znamená způsobilost vlastním jednáním nabývat práva, zavazovat se povinností. V § 10 odst. 2 občanského zákoníku je dále uvedeno *„Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu která není jen přechodná, anebo nadměrné pití alkoholických nápojů nebo omamných prostředků a jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení určí“*.³³

Nepřičetnost je taxativně uvedena v § 12 trestního zákona³⁴, *kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný*. Patologická opilost nevylučuje trestní odpovědnost. V souvislosti s jednáním pachatele ve stavu nepřičetnosti, hovoří se v § 25 trestního zákona³⁵, že nelze upustit od potrestání pachatele, který si stav zmenšené přičetnosti přivodil sám, byť z nedbalosti pod vlivem návykové látky.

V případech kdy se osoba dopustí protiprávního jednání pod vlivem alkoholických nápojů, zkoumá se otázka, zda byla v době činu přičetná,

³³ Viz. § 10 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., *Občanský zákoník*

³⁴ Viz: § 12 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

³⁵ Viz: § 25 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

- zda byla příčetnost pachatele ovlivněna proto, že alkoholický nápoj působil na pachatele v důsledku předcházející poruchy nervové soustavy anebo předcházející duševní poruchy;
- zda působil alkohol normálně svým vstřebáním.

2.7 DOKAZOVÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

K posouzení, do jaké míry bylo chování osoby ovlivněno návykovou látkou např. alkoholem v době spáchání trestného činu, je zapotřebí posudku znalce a vypracování znaleckého posudku. Orientační vyšetření na zjištění hladiny alkoholu v krvi lze vykonat orientační dechovou zkouškou detekční trubičkou. V případě pozitivního výsledku, je zapotřebí provést laboratorní vyšetření tzv. analýzu krve, eventuálně i moči pachatele (podezřelého).

Dechová zkouška - dechová zkouška se provádí pomocí detekčních trubiček, nebo jiných přenosných přístrojů. Při těchto orientačních vyšetřeních dechu, detekční trubička nebo jiný přístroj, reaguje na hladinu alkoholu v dechu cca od 0,2 - 0,3 g/kg hmotnosti člověka. Hladina alkoholu je však ovlivněna řadou faktorů a doporučuje se (i u modernějších přístrojů na analýzu dechu), aby zkouška byla opakována. Pozitivní výsledek není považován z trestně právního hlediska za rozhodující, není průkazný a musí po něm následovat laboratorní vyšetření. Naopak negativní výsledek lze považovat, za dostatečně průkazný k tvrzení, že dech osoby neobsahuje alkohol.³⁶

Laboratorní metoda je dostačující metodou ke zjištění hladiny alkoholu v krvi. Hladina alkoholu je vždy udávána v gramech na kilogram hmotnosti člověka (g/kg), dříve označováno jako promile alkoholu v krvi. Tato vyšetření jsou prováděna na specializovaných pracovištích, převážně ústavů soudního lékařství. Specifické vyšetření se provádí pomocí dvou na sobě nezávislých metod takto:

- Widmarkovou zkouškou - tato bývá považována za dokonale propracovanou a

³⁶ Chmelík, J., *Znalecké dokazování* . Úřad vyšetřování pro ČR , s.168

osvědčenou metodu. Není však specifická a využívá se jako metoda kontrolní, doplňující.

- Plynovou chromatografií - ze zjištěných hladin, které odpovídají stavu, hladině alkoholu v krvi v době odebrání vzorku, lze pak výpočtem zjistit, jaká byla hladina alkoholu v krvi v době spáchání skutku.

Výpočet se provádí podle vzorce:

$$c = A/p.r$$

C = množství alkoholu v krvi v g/kg

A = množství vstřebaného alkoholu v gramech

p = hmotnost osoby v kg,

r = redukční faktor, jehož koeficient je pro muže 0,7 a pro ženy 0,6.³⁷

Dalšími důležitými údaji jsou pohlaví osoby, množství požitého alkoholu, doba požívání alk. nápojů (od-do), hmotnost osoby.

Důležitá je rovněž informace, jaký druh alkoholického nápoje osoba požívala. Koncentrace alkoholu v jednotlivých nápojích je rozdílná. Pro výpočet hladiny v krvi se vychází z jeho hmotnostního obsahu v nápoji, který je rozdílný např. u piva 10° je obsah etylalkoholu 13g v 0,5 litru u 12° je obsah etylalkoholu 15,5g. Pivo se vyznačuje ve stupních, které nevyjadřují obsah alkoholu. Dále 40% alkoholický nápoj jako např. rum, vodka apod. obsahuje 320 g etylalkoholu na 1 litr, víno 12 - 17% objemového alkoholu obsahuje 80 - 96 g etylalkoholu.³⁸

Vstřebání alkoholu probíhá do 30 minut až dvou hodin od posledního požití. Asi 10% z celkového množství alkoholu odchází z organismu zažívacím traktem. Odbourávání a další jeho vylučování z organismu je v poměru 0,12 - 0,20 g etylalkoholu za jednu hodinu.³⁹

³⁷Chmelík, J., *Znalecké dokazování* . Úřad vyšetřování pro ČR , s.168

³⁸Chmelík, J., *Znalecké dokazování* . Úřad vyšetřování pro ČR , s.169

³⁹ Chmelík, J., *Znalecké dokazování* . Úřad vyšetřování pro ČR , s.169

VZTAH MEZI HLADINOU ALKOHOLU V KRVÍ, POCITY A CHOVÁNÍM⁴⁰

Hladina alkoholu	Pocit	Chování
0,4 promile	uvolnění	vyšší riziko úrazu
0,6 promile	veselost	ovlivněna schopnost rozhodování a úsudku
0,8 promile	teplo, spokojenost	zhoršené sebeovládání, horší postřeh, vyšší riziko úrazu
1,2 promile	mnohomluvnost, podrážděnost	impulzivnost, prudké nevypočitatelné reakce
1,5 promile	otupělost, zmatenost	méně zřetelná řeč, agresivita, sklon k násilí
2,0 promile	tupá opilost	poruchy rovnováhy, dvojité vidění, poruchy paměti
3,0 promile		možné bezvědomí
4,0 promile		bezvědomí, riziko smrtelné otravy

2.8 KRIMINOLOGICKÉ HLEDISKO

Škála trestné činnosti související s konzumací, respektive akutní intoxikací alkoholem je poměrně široká. Pod vlivem alkoholu lze spáchat většinu trestných činů majetkových i násilných. Při následném vyšetřování trestné činnosti páchané osobami pod vlivem návykových látek je nutno zjistit všechny okolnosti, za jakých k této trestné činnosti došlo, včetně vyšetření množství této látky v organismu.

Z hlediska kriminologického zvyšuje riziko trestné činnosti jak akutní tak i chronická intoxikace alkoholem. V případě chronické intoxikace je podstatně vyšší riziko recidivy, neboť u postiženého se jedná o trvalé poškození centrální nervové soustavy,

⁴⁰ Zdroj: Zapletal, J., *Kriminologie-díl II.Zvláštní část*, 3. upravené vydání, Praha:PA ČR 2000, s.46

zejména poškození mozku. S celkovou degradací osobnosti je pak zpravidla úzce spjat i životní styl navozující kriminální chování. Negativní působení alkoholu na chování člověka se často dostává do fáze, kdy již překračuje společenskou hranici tolerance a přivede člověka až k trestné činnosti a to nejen nedbalostí, ale často právě k úmyslné trestné činnosti majetkového mravnostního nebo násilného charakteru.⁴¹

Důležitý je v tomto zejména motiv pachatele. Výrazným faktorem je stav, ve kterém se nachází osoba těsně před spácháním trestného činu. Rozdíl je, zda li osoba požíla návykovou látku proto, aby mohla páchat trestnou činnost nebo naopak páchala trestnou činnost, za účelem opatření finančních prostředků nutných k pořízení návykové látky, anebo proto, že ztratila schopnost se ovládat.

Rozdíl mezi trestnou činností, spáchanou z důvodu jednorázového požití alkoholického nápoje (akutní intoxikace) a jednáním pachatele trestného činu pod vlivem dlouhodobé závislosti je značný. V prvním případě se jedná často o jednorázové pochybení způsobené dočasnou ztrátou soudnosti a schopnosti sebeovládání pachatele a není zde nebezpečí recidivy. Tito pachatelé nesou za své jednání plnou odpovědnost, uvědomují si své provinění a nesou jeho následky. Sociální důsledky nejsou tak závažné, nedochází k rozpadu rodiny a pachatel se tak má kam vrátit.

Druhá skupina pachatelů naproti tomu páchá trestnou činnost z důvodu zajištění prostředků na návykovou látku, kde k osobnímu uspokojení takového jedince dojde až v případě její aplikace (požití) a uspokojení této potřeby. Tato trestná činnost je o to nebezpečnější, že pachatel páchá trestnou činnost opakovaně, má menší zábrany a silnou vůli k dokonání trestného činu. Mnohdy se jedná o dlouhodobou trestnou činnost páchanou „v sérii“, nejčastěji majetkovou nebo násilnou. Charakteristickým znakem pachatelů této trestné činnosti je, že se jedná o lidi z nejnižších společenských vrstev kteří žijí jako bezdomovci apod. Tyto osoby páchají trestnou činnost až do svého zadržení a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v ní pak recidivují. Na vině takového jednání je zejména rozpad sociálního zázemí pachatele, kdy se po výkonu trestu nemá kam vrátit a končí znovu na ulici. Může jít rovněž primárně o lidi s poruchou osobnosti, kde i potřeba psychoaktivních látek je projevem této poruchy. Tato trestná činnost z pohledu pachatele

⁴¹ Zapletal, J., *Kriminologie-díl II.Zvláštní část*, 3. upravené vydání, Praha:PA ČR 2000, s.46

mívá svoji pravidelnost, neboť pachatel potřebuje návykovou látku získat opakovaně.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

V souvislosti se zjišťováním vlivu konzumace alkoholu na páčání trestné činnosti byl jako cíl této práce stanoveno vymezení charakteru objasněných trestných činů, kde byla jako pachatel zjištěna osoba jednající pod vlivem této návykové látky. Cílem pak bylo zjistit, jakého typu trestné činnosti se nejčastěji dopouštějí pachatelé pod vlivem alkoholu. Dalším cílem bylo diferencovat věk, v němž takovou trestnou činnost páchají.

3.1.1 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU

Výzkumnou skupinu tvořili pachatelé trestné činnosti, která byla spáchaná pod vlivem alkoholu v době od 1.1.2007 do 28.2.2007 tzn. v období zimním a v době od 1.5. 2007 do 30.6.2007 tzn. období letním na území služebního obvodu Praha III. Jedná se o území městských částí obvodů Prahy 3, 8, a 9, které bylo reorganizací Policie České republiky v roce 2004 sloučeno pro potřeby PČR pod společné ředitelství PČR s označením Praha III. Jedná se o osoby, u nichž byla při zadržení zjištěna přítomnost alkoholu dechovou zkouškou, posléze vyšetřením odebraného vzorku krve.

3.1.2 FORMULACE HYPOTÉZ

Lze předpokládat, že trestná činnost sledované kategorie pachatelů bude vykazovat specifické znaky, které budou mít vztah k fyzickému a psychickému vývoji člověka.

Posouzením těchto aspektů byly formulovány následující níže uvedené hypotézy:

1 – Lze předpokládat, že konzumace, respektive akutní intoxikace alkoholem zvyšuje riziko páčání trestné činnosti.

2 – Je pravděpodobné, že alkohol působí jako spouštěč, který odbourává vytvořené zábrany a zvyšuje pravděpodobnost trestné činnosti, především určitého charakteru.

3 – Lze usuzovat, že alkohol bude zvyšovat riziko páčání trestné činnosti především u mužů.

Provedený průzkum nelze považovat za zcela reprezentativní, neboť využívá pouze dat zjištěných ze statistických tabulek a ze spisových materiálů objasněné trestné činnosti, tedy trestné činnosti, u které byl zjištěn pachatel a to buď přímo jeho zadržením na místě trestného činu popř. vyšetřováním. Ve statistických tabulkách není například zohledněna trestná činnost, která v předmětném období byla zjištěna, ale vyšetřováním byl ve skutečnosti případ objasněn až v souvislosti s dalšími případy trestné činnosti. Jedná se o trestnou činnost páchanou tzv. v „sérii“, kde je pachatelem stejná osoba. Zařazení takto objasněných skutků do výpočtů je prováděno až po objasnění této trestné činnosti jako celku. Přesto lze daná zjištění považovat za důležitá a využít pro práci orgánů činných v trestním řízení, tak i orgánů státní samosprávy.

3.2 ZÁKLADNÍ METODY A TECHNIKY PRÁCE

Pro zjištění dat potřebných ke splnění cílů této práce bylo použito explorativních metod sloužících k získávání údajů. Jedná se o statistickou analýzu a komparaci dat ze spisových materiálů objasněných trestných činů na území služebního obvodu Praha III. Statistickou analýzou v NTC (policejní evidence nápadu trestné činnosti) na území služebního obvodu Praha III, byla získána následující data:

1. počty případů zjištěné trestné činnosti na sledovaném místě,
2. počty objasněných trestných činů tzn. u nichž byl zjištěn pachatel a to buď přímo na místě anebo vyšetřováním případu,
3. kategorie spáchané trestné činnosti dle skutkové podstaty spáchaného trestného činu (tr.č. násilné, tr. č. mravnostní, tr. č. majetkové, tr. č. hospodářské a ostatní trestnou činností).

Komparací získaných dat byla zjištěna celková četnost i četnost jednotlivých typů konkrétní trestné činnosti spáchané pod vlivem alkoholu. Metodou analýzy spisové dokumentace byl dále ze spisových materiálů dokumentující trestnou činnost pachatelů jednajících pod vlivem alkoholu zjištěn věk a pohlaví pachatele a druh závislosti, pod jejímž vlivem předmětný trestný čin spáchal tj. akutní nebo chronické.

Pro dokreslení dané problematiky byla vypracována kazuistická studie případu Josefa S., v níž je i pomocí další použité metody - řízeného rozhovoru reprezentován konkrétní případ osoby opakovaně páchající trestnou činností pod vlivem alkoholu.

3.3. PŘEHLED ZÍSKANÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Za účelem ověření předpokladů této práce byla s využitím údajů získaných ze statistických evidencí Obvodního ředitelství Policie České republiky Praha III provedena statistická analýza přehledů nápadu trestné činnosti v období od 1.1.2007 do 30.6.2007. Touto metodou byly získány základní informace o objemu trestné činnosti zjištěné na teritoriu OŘ PČR Praha III za uvedené období. Zjištěná trestná činnost je rozdělena z hlediska jejího typu následujícím způsobem:

Násilná trestná činnost

Vraždy

Mravnostní trestná činnost

Majetková trestná činnost

Hospodářská trestná činnost

Ostatní trestná činnost

Pro lepší orientaci, jaké druhy trestné činnosti jsou statisticky vedeny v uvedených problematikách, byl vytvořen stručný přehled vybrané trestné činnosti, která byla ve sledovaném období skutečně zjištěna.

Do skupiny evidovaných **násilných trestných činů**, které byly ve sledovaném období zjištěny patří:

Loupež dle § 234 tr. zákona,

Násilí na veřejném činiteli dle § 155 tr. zákona,

Ublížení na zdraví dle § 221 tr. zákona,

Vydírání dle § 235 tr. zákona,

Týrání svěřené osoby dle §§ 215, 215a tr. zákona.

Trestné činy: Znásilnění dle § 241 tr. zákona a Pohlavní zneužívání dle § 242 tr.

zákona, jsou evidovány jako tr. činy mravnostní.

Majetková trestná činnost eviduje trestné činy:

Porušování domovní svobody dle § 238 tr. zákona,

Krádeže dle § 247 tr. zákona,

tato trestná činnost je dále rozdělena na krádeže prosté, například krádeže na osobách v prostředcích městské hromadné dopravy a krádeže vloupáním. Tyto jsou děleny na krádeže vloupáním do bytů, rodinných domů, chat, vozidel apod. S touto trestnou činností poté souvisí i další trestné činy typu Neoprávněné užívání cizí věci dle § 249 tr. zákona ,Poškození cizí věci dle § 257 tr. zákona, a podvody.

Hospodářská trestná činnost eviduje některé druhy podvodů, zpronevěr dále pak trestné činy neodvádění daně apod.

Pro účely této práce je důležitá skupina trestných činů evidovaná pod názvem „ **Ostatní trestná činnost**“, kde jsou zařazeny trestné činy související s dopravou, např. dle § 201a tr.zákona Opilství , § 201 tr. zákona Ohrožení pod vlivem návykové látky a dále méně závažné formy trestné činnosti jako např. § 202 tr. zákona Výtržnictví.

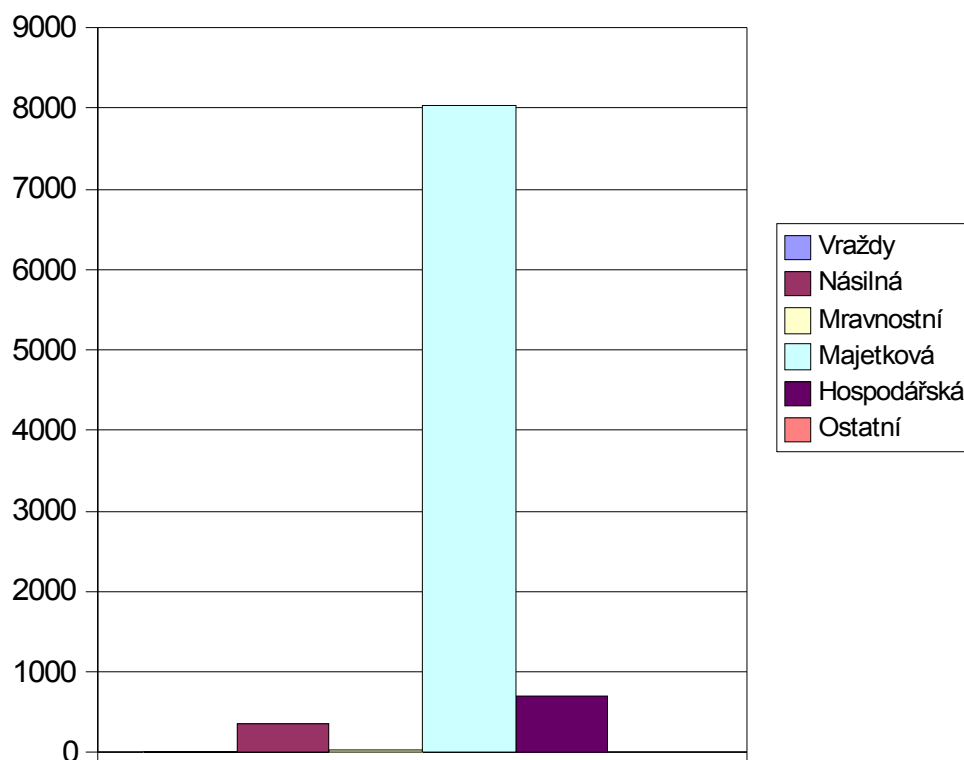
Tabulka č. 1

Celkový přehled zjištěné trestné činnosti ve sledovaném období na území služebního obvodu Praha III v období od 1.1.2007 – 30.6.2007

	Počet spáchaných trestných činů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Vraždy	10	0,1 %
Násilná tr. činnost	342	3,3%
Mravnostní tr. činnost	31	0,3%
Majetková tr. činnost	8043	77,1%
Hospodářská tr. činnost	690	6.6%
Ostatní tr. činnost	1320	12,6%

V tabulce č. 1 jsou znázorněny skutečné počty zjištěných trestných činů za první pololetí roku 2007 na území služebního obvodu Prahy III. Získané informace byly pro potřeby komparace dále rozděleny do dvou období a to zimního od 1. ledna 2007 do 28. února 2007 a letního od 1. května 2007 do 30. června 2007 . Z tabulky i grafického znázornění (graf č. 1) je zřejmé, že nejpočetnější zastoupení na celkovém nápadu trestné činnosti zaujímají majetkové trestné činy.

Graf č. 1

Z následující tabulky č. 2 je zřejmé, že největší podíl z hlediska zjištěných trestných činů zaujímá kriminalita majetková a to dokonce v obou sledovaných obdobích. Podíl

majetkové trestné činnosti činí více jak 70% celkově zjištěné kriminality. Zanedbatelný rovněž není ani podíl ostatní trestné činnosti.

Data uvedená v tabulce č. 2 představují všechny zjištěné trestné činy na území služebního obvodu Praha III s procentuálně vyjádřeným podílem konkrétního druhu trestné činnosti, na celkově zjištěné trestné činnosti v daném období. Rozdíl je patrný už v počtu zjištěných případů, jichž je v zimním období 3745 a v letním období 3268. V letním období klesl počet zjištěných majetkových trestných činů a ostatní trestné činnosti. Naopak mírný nárůst byl zaznamenán u skutků spojených s násilím.

Tabulka č. 2

**Celkový přehled zjištěné trestné činnosti ve sledovaném období na území
služebního obvodu Praha III**

Zjištěná trestná činnost celkem				
Sledované období	1.1.2007 – 28.2.2007		1.5.2007 – 30.6.2007	
Celkový počet za období	3745	Podíl v %	3268	Podíl v %
Vraždy	2	0,05%	3	0,09%
Násilná tr. činnost	111	2,96%	126	3,80%
Mravnostní tr. činnost	10	0,20%	12	0,36%
Majetková tr. činnost	2920	78,00%	2405	73,50%
Hospodářská tr. činnost	221	6,00%	272	8,30%
Ostatní tr. činnost	481	12,8%	450	13,80%

Zásadní informací pro další možnost komparace bylo zjistit, jaký podíl v celkovém přehledu zjištěné trestné činnosti na zmíněném teritoriu zaujímá podíl přímo objasněné trestné činnosti. Z této informace bylo následně čerpáno při analýze spisových materiálů, které byly dohledány a z nich následně zjištěny další informace potřebné pro tuto práci.

Tabulka č. 3

**Celkový přehled zjištěné a objasněné trestné činnosti ve sledovaném období na území
služebního obvodu Praha III**

Trestná činnost celkem						
Sledované období	1.1.2007 – 28.2.2007			1.5.2007 – 30.6.2007		
Trestná činnost	zjištěná	objasněná		zjištěná	objasněná	
Vraždy	2	2	100%	3	3	100%
Násilná tr. činnost	111	47	43%	126	59	47%
Mravnostní tr. č.	10	5	50%	12	11	92%
Majetková tr. č.	2920	170	6%	2405	216	9%
Hospodářská tr. č.	221	161	73%	272	190	70%
Ostatní tr. č.	483	449	93%	450	413	92%

Další analýzou trestné činnosti byl zjištěn podíl objasněné trestné činnosti v celkově zjištěné trestné činnosti z hlediska jednotlivých kategorií. Bylo zjištěno, že majetková trestná činnost, která v podílu zjištěné kriminality tvoří více jak 20% protiprávního jednání, vykazuje nejmenší míru objasněnosti a právě zde lze předpokládat, že mnohé z těchto činů mohly být spáchány pod vlivem alkoholu nebo v souvislosti s potřebou získat za alkohol peníze. Majetková trestná činnost má svá specifika. Její objasňování patří k nejsložitějším. Spáchat trestný čin z této kategorie nevyžaduje žádné zvláštní schopnosti. Tedy pokud jde například o vloupání do vozidla zaparkovaného na ulici a následné odcizení autorádia z něho. Jsou ale i případy, které vyžadují zvláštní přípravu, typování poškozeného, místa činu, okolností za jakých bude trestný čin spáchán. Na rozdíl od násilné trestné činnosti, kde oběť může v mnoha případech sdělit podobu pachatele nebo jej alespoň částečně popsat, od pachatelů přistižených při řízení v opilosti, jsou pachatelé majetkových trestných činů většinou anonymní. Anonymitu mj. Umožňuje

velká koncentrace a fluktuace obyvatel v Praze, kde na velkých sídlištích se obyvatelé navzájem neznají. Výhodná je pro ně i přítomnost metra, kterým se dá z místa trestného činu rychle odjet. Pro mnohé osoby, potencionální pachatele je Praha konečná adresa, zde vidí možnosti jak se prosadit. Nikdo je tu nezná, mohou se skrývat a potažmo páchat trestnou činnost. Odhalení takového pachatele je složité.

Z prezentovaných údajů bylo rovněž zjištěno, že kromě trestných činů vražd se vysokou měrou daří odhalit a objasnit tzv. ostatní tr. činnost a trestné činy hospodářské.

Analýzou statistických výkazů kriminality, byl dále zjištěn a porovnán podíl zjištěných a objasněných případů trestné činnosti spáchané pod vlivem návykových látek s celkovým počtem spáchaných trestných činů ve sledovaném období na území služebního obvodu Praha III (tabulka č. 4). Údaje v tabulce uvedené ve sloupcích „Pod vlivem“ a „Z toho alkohol“ byly zjištěny pouze u objasněných trestných činů. U případů, kde dosud nebyl zjištěn pachatel, samozřejmě tento údaj chybí.

Tabulka č. 4

Podíl trestných činů spáchaných pod vlivem návykových látek s celkovým počtem spáchaných tr. činů ve sledovaném území sl. obvodu Prahy III .

<i>Druh tr. činnosti</i>	<i>Sledované období</i>							
	1.1.2007 – 28.2.2007				1.5.2007 – 30.6.2007			
	Celkem zjištěno	Celkem obj.	Pod vlivem	Z toho alkohol	Celkem zjištěno	Celkem obj.	Pod vlivem	Z toho alkohol
Vraždy	2	2	0	0	3	3	0	0
Násilná tr. činnost	118	47	10	6	134	59	21	21
Mravnostní tr. č.	10	5	1	1	12	11	3	1
Majetková tr. č.	2913	170	16	12	2397	216	35	21
Hospodářská tr.č.	221	161	0	0	272	190	0	0
Ostatní tr. činnost	481	449	80	79	450	413	76	76

Komparací zjištěných dat bylo možné vyloučit z dalšího průzkumu ty druhy trestné činnosti, které (jak vyplývá z uvedeného přehledu), prokazatelně nebyly spáchány pod vlivem alkoholu. Jedná se o případy vražd a hospodářských trestných činů. Hospodářské trestné činy jsou většinou charakterizovány snahou někoho podvést, a tím získat sobě prospěch, nějaké výhody, obohatit se. Do této škály trestných činů řadíme různé druhy podvodů, zpronevěry, podílnictví, úplatkářství, trestnou činnost související s podnikáním jako např. krácení daně apod. K tomuto jednání je zapotřebí vlastní aktivity a to úmyslné nebo nedbalostní. Úspěšnost takového jednání často ovlivní maličkosti. Pachatel se snaží získat důvěru oběti. Velmi záleží na způsobu jeho verbální a nonverbální komunikace s obětí, na jeho vystupování a chování na místě činu. Je důležité jakým působí dojmem, je-li náležitě oblečen, záleží na způsobu vyjadřování, proxemice a posturologii. Důležitý je intelekt pachatele, jeho znalosti, zkušenosti, často se jedná o recidivisty. Pachatel zde riskuje odhalení a tím i zmaření provedení zamýšleného trestného činu. Trestná činnost takového typu je charakteristická zejména pro podnikatele, obchodníky nebo živnostníky. Z výše popsaného je zřejmé, že tuto trestnou činnost lze jen těžko páchat pod vlivem návykových látek a jak bylo ze statistických informací zjištěno, v uvedeném období nebyl vliv alkoholu na uvedenou trestnou činnost zjištěn.

Z tabulky č. 4 je rovněž zřejmé, že pod vlivem alkoholu byla ve sledovaných obdobích páchána trestná činnost mravnostní, násilná, majetková a tzv. ostatní. Jednotlivé kategorie byly pro jednodušší orientaci dále rozděleny pouze na :

Násilné (včetně mravnostních)

Majetkové (krádeže a vloupání včetně vozidel)

Ostatní trestnou činnost (včetně trestné činnosti spáchané v dopravě)

V následující části práce je prezentován vliv konzumace alkoholu na páchaní trestné činnosti podle jednotlivých problematik. Jsou zde zjištěny konkrétní trestné činy, kterých se pachatelé pod vlivem alkoholu dopouštějí, dále je analýzou spisového materiálu zjišťován věk pachatelů, pohlaví a zda se jedná o recidivu či nikoliv.

NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST

Dosud provedeným vyhodnocením statistických informací bylo zjištěno, že pachatelé násilné (včetně mravnostní) trestné činnosti se na celkové kriminalitě za první pololetí roku 2007 podíleli celkem 259 případy z celkově zjištěných 7013 trestných činů, což znamená necelými 4%. Navzdory faktu, že vyjádřený počet není nijak výrazný oproti jiné trestné činnosti, je nutné zdůraznit, že jsou zde prezentovány skutečně násilné trestné činy. To znamená, že mnohdy je při jejich provedení způsobena nějaká fyzická popřípadě psychická újma. Zranění jsou naprosto běžným následkem případů loupeží nebo znásilnění. Útok vedený proti oběti se vinou požití návykové látky pachatelem ještě umocňuje, pachatel se stává bezohledným jen aby dosáhl svého cíle.

Statistickým šetřením v nápadu objasněné trestné činnosti bylo zjištěno, že pod vlivem alkoholu byly z uvedené problematiky spáchány následující trestné činy:

Loupež dle § 234 tr. zákona

Násilí na veřejném činiteli dle § 155 tr. zákona

Ublížení na zdraví dle § 221 tr. zákona

Vydírání dle § 235 tr. zákona

Znásilnění dle § 241 tr. zákona

Týrání svěřené osoby dle § 215, 215a tr. zákona

V následujících tabulkách č. 5a a 5b jsou uvedeny počty trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu a pro dokreslení i pod vlivem návykových látek jako celku. Tabulky zahrnují trestné činy spáchané v konkrétním období na území obvodu Prahy III. Celkovým počtem se rozumí počet objasněných trestných činů.

Tabulka č.5a

Celkový přehled objasněné spáchané násilné a mravnostní trestné činnosti na území služebního obvodu Prahy III v období od 1.1.2007 do 28.2.2007.

Druh tr. č.	Celkový počet	Pod vlivem	Pod vl. alkoh.	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pach.	
					15-17	Dosp.	Muž	žena
Loupeže	9	4	1	0	0	0	1	0
Násilí na v.č.	5	1	1	0	0	1	1	0
Úmyslné ublíž.na zdr.	7	3	2	0	0	2	2	0
Vydrání	9	1	1	0	0	1	1	0
Znásilnění	4	1	1	0	0	1	1	0
Týrání svěř. os.	6	0	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 5b

Celkový přehled objasněné spáchané násilné a mravnostní trestné činnosti na území služebního obvodu Prahy III v období od 1.5.2007 do 30.6.2007

Druh tr. č.	Celkový počet	Pod vlivem	Pod vl. alkoh.	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pach.	
					15-17	Dosp.	Muž	žena
loupeže	9	4	3	0	1	2	3	0
Násilí na v.č.	2	1	1	0	0	1	1	0
Úmyslné ublíž.na zdr.	25	10	10	0	0	10	10	0
Vydrání	7	0	0	0	0	1	1	0
Znásilnění	5	1	1	0	0	1	1	0
Týrání svěř. os.	7	3	3	0	0	3	3	0

Komparací dat uvedených v tabulkách bylo zjištěno, že k násilné trestné činnosti pod vlivem alkoholu došlo častěji v letním období od 1.5.2007 do 30.6.2007. Nejvýznamnější rozdíl byl zjištěn u počtu trestných činů ublížení na zdraví a to v počtu spáchaných 7 skutků v zimním období oproti 25 případům z období letního už je víc než třikrát tolik. Ze zmíněných 25 případů bylo 10 spácháno pod vlivem alkoholu. Při hledání příčin tohoto stavu je nutné vzít na vědomí několik aspektů. Asi nejvýznamnějším z faktorů který ovlivnil bezpečnostní situaci je vliv klimatických podmínek. Květen a červen jsou měsíce, kdy se prodlužuje den a venku je znatelně tepleji než v lednu nebo únoru. Příjemné počasí znamená, že v ulicích města se pohybuje oproti zimě více lidí. Jsou mezi nimi i vyzývavě oděné ženy, které přitahují pozornost přítomné mužské populace a stávají se tak potencionálními oběťmi pachatelů. Dalším faktorem je snažší přístup k alkoholickým nápojům. Na rozdíl od období zimního, je zde navíc další možnost jak alkohol získat. Teplé počasí umožňuje podnikatelům v pohostinství zvýšit kapacitu svých podniků otevřením tzv. zahrádek často přímo na ulici. Obecně lze předpokládat, že se zvýšením počtu obyvatel v ulicích vlivem hezkého počasí dojde i ke zvýšení konzumace alkoholických nápojů v restauracích a na jejich zahrádkách. Konzumací alkoholu poté odpadají zábrany a dochází k případům, které jsou zde prezentovány:

„ J. S. /30 let/ po požití blíže nezjištěného počtu 12° piv odešel s poškozenou Ivanou J. /29 let/ do jejího bytu, kde ji nejméně čtyřikrát znásilnil a to tím způsobem, že ji povalil na záda na postel, násilím ji roztáhl nohy, nalehl na poškozenou aby se nemohla hýbat, přitom ji držel za ruce a když začala křičet udeřil ji několikrát pěstí do obličeje. Poškozenou násilím donutil k souloži ještě několikrát. J.S. byl zadržen na základě oznámení sousedů na rušení nočního klidu přímo v bytě poškozené“.

„ H. J. /36 let/ ve zjevně podnapilém stavu, poblíže zastávky metra, přistoupil k poškozené, trhnul ji za kabelku ve které měla peněženku s finančním obnosem 5.500,-Kč, osobní doklady, platební karty a deštník. Protože poškozená kabelku nepustila, tak se s ní o kabelku přetahoval, dokud poškozenou nestrhl na zem, kde ji kopl do obličeje a poté se mu podařilo kabelku z jejích rukou vytrhnout a utéci. Podle popisu oznamovatelky byl zanedlouho hlídkou policie zadržen“.

„ R. Š. /1968/ ve značně podnapilém stavu vyrazil vstupní dveře do bytu poškozeného, vnikl dovnitř, kde poškozeného napadl mačetou s čepelí dlouhou 45 cm s tím, že mu chodí za ženou, křičel na něj, že ho zabije a domáhal se zaplacení pokuty ve výši 100.000,-Kč. Poškozenému mačetou způsobil řeznou ránu mezi ukazováčkem a palcem levé ruky, řeznou ránu na krku, řeznou ránu v levém podpaží a na předloktí levé ruky“.

„ P. L. /1969/ z obavy která vyplývala z řízení motorového vozidla v podnapilém stavu, užil násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci veřejného činitele tím způsobem, že svým motorovým vozidlem úmyslně najížděl na zakročující hlídku Městské policie, přičemž strhl na vozovku jednoho ze zakročujících policistů a druhému vozidlem přejel levou dolní končetinu“.

Jak bylo dále zjištěno, jsou pachatelé násilných trestných činů pod vlivem alkoholu s výjimkou jednoho případu loupeže, osoby dospělé. Recidiva takového jednání zjištěna nebyla.

MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST

Majetková trestná činnost je tou nejčastěji páchanou trestnou činností vůbec. Je zřejmé, že na celkovém počtu zjištěných skutků se podílí více než 70% a přitom z hlediska objasněnosti se jedná o trestnou činnost nejsložitější. V zinném období se podařilo objasnit 6% a v letním 9% nápadu na této problematice. Mimo již popsané faktory v předešlých kapitolách, musíme vzít v úvahu, že tato trestná činnost je často pachatelé prováděna v sériích a dlouhodobě. Známé jsou případy, kdy je série vloupání do bytů nebo rodinných domů objasněna s odstupem několika let. Tento fakt plyne ze skutečnosti, že v případě majetkové trestné činnosti, zejména pak při vloupání do rodinných domů a bytů, se jedná o tzv. kvalifikovanou trestnou činnost, ke které je třeba určitých dovedností. Tento druh trestné činnosti také vyžaduje alespoň minimální přípravu nebo vytvoření co nejideálnějších podmínek pro spáchání. Je tedy patrné, že pachatelé majetkové trestné činnosti nejednají tak často impulsivně, ale na trestný čin se připravují a promýšlejí způsob jeho provedení. Jsou ale i případy, kdy tyto skutky provede pachatel anebo skupina

pachatelů tím nejjednodušším způsobem. To znamená rozbitím okna zaparkovaného vozidla a následným odcizením věcí položených na sedačkách nebo v zavazadlovém prostoru vozidel. Odcizené věci jsou dále pachatelem zpeněženy v lepším případě v bazarech a zastavárnách (kde možnost jejich zajištění), častěji však v restauracích, metru apod. Pachatelé v těchto případech nezanechávají na místě činu prakticky žádné stopy, které by bylo možno policejním technikem zajistit a jejich šance na dopadení je tak velmi nízká. S tím souvisí i obtížnost zjištění, zda tyto pachatelé provádí trestnou činnost pod vlivem alkoholu či nikoliv. Z dat objasněných případů uvedených v tabulkách č. 5a a 5b bylo zjištěno, že jich je pouze velmi malé množství. Jak už bylo výše uvedeno, jedná se však o 6% a 9 % objasněných skutků z nápadu trestné činnosti na této problematice a proto není získaný výsledek reprezentativní. Je nemožné, dokázat například osobě obviněné ze spáchání 19 případů vloupání do bytů, zda ve všech 19 případech byla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Skutečný fyzický a psychický stav obviněné osoby je možné zjistit až v případě jejího zadržení, čímž končí pátrání po neznámém pachateli a vyšetřování směřuje k obvinění konkrétní osoby.

Analýzou dat byly zjištěny trestné činy, ke kterým dochází v dané problematice nejčastěji. Jedná se o:

Porušování domovní svobody dle § 238 tr. zákona

Krádeže dle § 247 tr.zákona

Krádeže vloupáním do objektů (bytů, rodinných domů, obchodů, restaurací apod.)

Krádeže a vloupání do vozidel (včetně motocyklů, stavebních strojů apod.)

Poškození cizí věci dle § 257 tr. zákona

Tabulka č.6a

Celkový přehled objasněné spáchané majetkové trestné činnosti na území služebního obvodu Prahy III v období od 1.1.2007 do 28.2.2007

Druh tr. činu	Celkem objasněno	Pod vlivem návykových látek	Pod vlivem alkoholu	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pachatele	
					15-17	dosp.	muž	žena
Krádeže vl. do objektů	34	3	2	1	1	2	3	0
Porušování domovní svobody	7	1	1	0	0	1	1	0
Krádeže vl. do vozidel	28	4	2	0	0	2	2	0
Poškození cizí věci	9	4	4	0	0	2	2	0

Tabulka č.6b

Celkový přehled objasněné spáchané majetkové trestné činnosti na území služebního obvodu Prahy III v období od 1.5.2007 do 30.6.2007

Druh tr. Činu	Celkem objasněno	Pod vlivem	Pod vlivem alkoholu	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pachatele	
					15-17	dosp	muž	žena
Krádeže vl. do objektů	21	2	1	0	0	2	2	0
Porušování domovní svobody	4	1	1	0	0	1	1	0
Krádeže vl. do vozidel	70	0	0	0	0	2	2	0
Poškození cizí věci	5	2	2	0	0	4	4	0

Komparací dat uvedených v tabulkách bylo zjištěno, že při páchaní majetkové trestné činnosti nebývá pachatel tak často ovlivněn alkoholem jako při páchaní násilné

trestné činnosti. Dopouštějí se jí téměř výhradně dospělé osoby, recidiva byla zjištěna pouze v jediném případě.

„ T. J. /1976/ se po rozbití okna nalezeným kamenem vloupal do zaparkovaného osobního motorového vozidla, přičemž byl vyrušen oznamovatelem a při spatření policejní hlídky se pokusil o útěk směrem do nedalekého lesa. Po jeho zadržení hlídkou policie bylo zjištěno, že je pod vlivem alkoholu“.

„ Č. V. /1972/ a L. O. /1975/ se cestou z restaurace za pomoci nalezeného páčidla po vylomení vstupních dveří vloupali do stánku tabáku, ze kterého následně odcizili cca 40 kرتونů cigaret různých značek a cca 15 lahví alkoholu. Při odchodu z místa činu byly zadrženy hlídkou policie“.

„ K. J. / 1973/ se s úmyslem zde přespát, vloupal po odstranění petlice zámku dveří do sklepní kóje v panelovém domě. Zde přespával a při odchodu z domu byl zadržen občany i s párem lyží zn. Fischer a vakem na lyže, který zde rovněž odcizil.“

OSTATNÍ TRESTNÁ ČINNOST

Z hlediska zjištěného protiprávního jednání jde o nejpočetnější skupinu trestných činů, spáchaných pod vlivem alkoholu. Zjištěné trestné činy zařazené do této skupiny se na celkově zjištěném nápadu trestné činnosti za první pololetí roku 2007 podílejí 12,6%, což odpovídá 1320 zjištěným skutkům viz. tab. 1. Případy zde uvedené vykazují vysokou míru objasnenosti a je zřejmé, že například v případě tr. činu dle § 201 tr. zákona Ohrožení pod vlivem návykové látky by se nestaly, pokud by pachatel alkohol nepožil. Charakteristickým se pro skutky dle §201 tr.zákona stává fakt, že jde většinou o trestné činy vyhledané policisty při silničních kontrolách apod.

OHROŽENÍ POD VLIVEM NÁVYKOVÉ LÁTKY

Ve znění § 201 trestního zákona je taxativně uvedeno, že pachatelem tr. činu je ten,“
Kdo byt' z nedbalosti, vykoná ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem

*návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku“.*⁴² Jako příklad je možno uvést kazuistickou studii případu Daniela D., řidiče motorového vozidla, který požil před jízdou alkoholický nápoj a tím si přivodil stav vylučující způsobilost k řízení motorového vozidla, aniž by zavinil dopravní nehodu se zraněním, nebo způsobil značnou škodu.

Kazuistická studie

Získané údaje byly zjištěny osobní anamnézou a analýzou spisové dokumentace k případu Daniela D, který byl zadržen hlídkou PČR při řízení motorového vozidla pod vlivem návykové látky.

Osobní anamnéza: Daniel D. (31 let) nebyl dosud soudně trestán. Je čtyři roky ženatý, má dvoutměsíční dceru. Žije s rodinou na sídlišti v severní části Prahy. Pracuje jako skladník v prodejně nábytku ve velkém obchodním centru. Jeho zdravotní stav je dobrý, neužívá žádné léky, sportuje, kouří asi 15 cigaret denně, alkohol pije pouze příležitostně asi 1x do týdne.

Ze spisové dokumentace: *V únoru r. 2007 kolem 02.30 hodin byl Daniel D. jako řidič svého osobního motorového vozidla při běžné silniční kontrole podroben hlídkou PČR orientační dechové zkoušce přístrojem Drager. Provedenou zkouškou bylo policisty zjištěno, že dech Daniela D. obsahuje 2,26 g/kg alkoholu. Řidič byl proto na místě zadržen a převezen na lékařské vyšetření – odběr krve a následně obviněn z trestného činu dle § 201 tr. zákona.*

Výpovědi podezřelého bylo zjištěno, že požil větší množství blíže nezjištěných alkoholických nápojů z důvodu narození své dcery, které konzumoval asi od 13.00 hodin. Důvod proč řídil motorové vozidlo ve stavu vylučujícím způsobilost vysvětloval tak, že mu dlouho nejel autobus do místa bydliště, vzdáleného asi 300 m.

Svým jednáním Daniel D. naplnil skutkovou podstatu trestného činu „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ dle § 201 trestního zákona, tedy „vykonával ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou

⁴² Viz § 201 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

činnost⁴³. Stav vylučující způsobilost je zde zřejmý ze zjištěné hodnoty 2,26g/kg v dechu řidiče.

Z uvedeného příkladu je zřejmé, že trestného činu se dopustila osoba dosud netrestaná, konzumující alkohol pouze příležitostně. Alkohol odbourává zábrany a člověk, kterého by za jiných okolností řídit dopravní prostředek pod vlivem alkoholu ani nenapadlo, tak učiní. Komparací zjištěných údajů prezentovaných v tabulkách č. 6a a 6b byl zjištěn fakt, že na této kriminalitě se podílí i větší počet recidivistů. Zejména u tr. činů opilství dle § 201a tr.z. a ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 201 tr. z. jde o 18 zjištěných případů v období zimním. Mediálně známý je případ recidivisty, řidiče z povolání J. Č., který byl již několikrát v podnapilém stavu vyloven i se svým služebním traktorem za asistencí televizních kamer z rybníka. Pokud jde o četnost zjištěných skutků tohoto druhu, velký rozdíl mezi letním a zimním obdobím není. Dále bylo zjištěno, že na rozdíl od ostatních problematik, se této trestné činnosti dopouštějí i ženy, i když v zanedbatelném množství vůči mužům.

Tabulka č.7a

Celkový přehled objasněné spáchané tzv. ostatní trestné činnosti na území služebního obvodu Prahy III v období od 1.1.2007 do 28.2.2007

Druh tr. činu	Celko vý počet	Pod vlivem	Pod vlivem alkoholu	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pachatele	
					15-17	dospělý	muž	žena
Ohrožení pod vlivem náv. látky, opilství	60	56	56	18	0	56	54	2
Dopravní nehody silniční – nedbal.	29	9	9	0	0	9	8	1
Maření výkonu úředního rozhodnutí	79	7	6	6	0	6	6	0
Výtržnictví	12	7	7	3	3	0	3	0
Sprejerství	19	1	1	0	1	0	0	0

⁴³ Viz § 201 zák. č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*

Tabulka č.7b

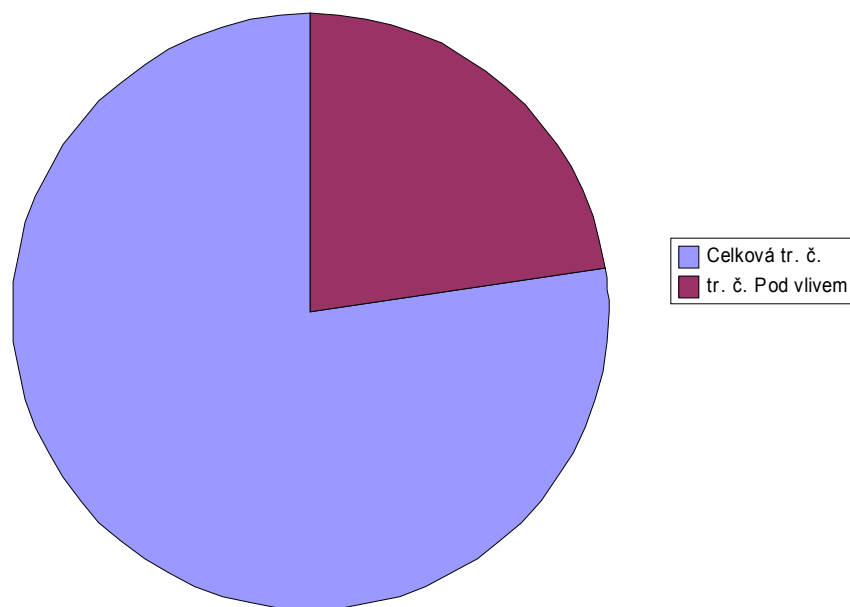
**Celkový přehled objasněné spáchané tzv. ostatní trestné činnosti na
území služebního obvodu Prahy III v období od 1.5.2007 do 30.6.2007**

Druh tr. činu	Celko vý počet	Pod vlivem	Pod vlivem alkoholu	Recidiva	Věk pachatele		Pohlaví pachatele	
					15-17	dospělý	muž	žena
Ohrožení pod vlivem náv. látky, opilství	54	51	51	2	0	49	50	1
Dopravní nehody silniční – nedbal.	29	15	15	0	0	15	14	1
Maření výkonu úředního rozhodnutí	92	7	7	0	0	7	7	0
Výtržnictví	6	3	3	0	3	0	3	0
Sprejerství	0	0	0	0	0	0	0	0

Celkové porovnání trestné činnosti

Z celkového počtu 653 objasněných trestných činů, bylo spácháno 192 pod vlivem návykové látky, alkoholu, což odpovídá 29,4%.

Graf č. 2

Komparací dat uvedených v tabulkách jak pro majetkovou tak pro násilnou trestnou činnost bylo zjištěno, že v případě násilné trestné činnosti je počet usvědčených osob téměř stejný jako počet objasněných skutků, naproti tomu v oblasti majetkové trestné činnosti je počet objasněných skutků, daleko vyšší než počet osob z této trestné činnosti obviněných. Tato skutečnost je dána tím, že majetková kriminalita je páchána opakovaně jednou osobou a jedná se tedy o sériovou trestnou činnost.

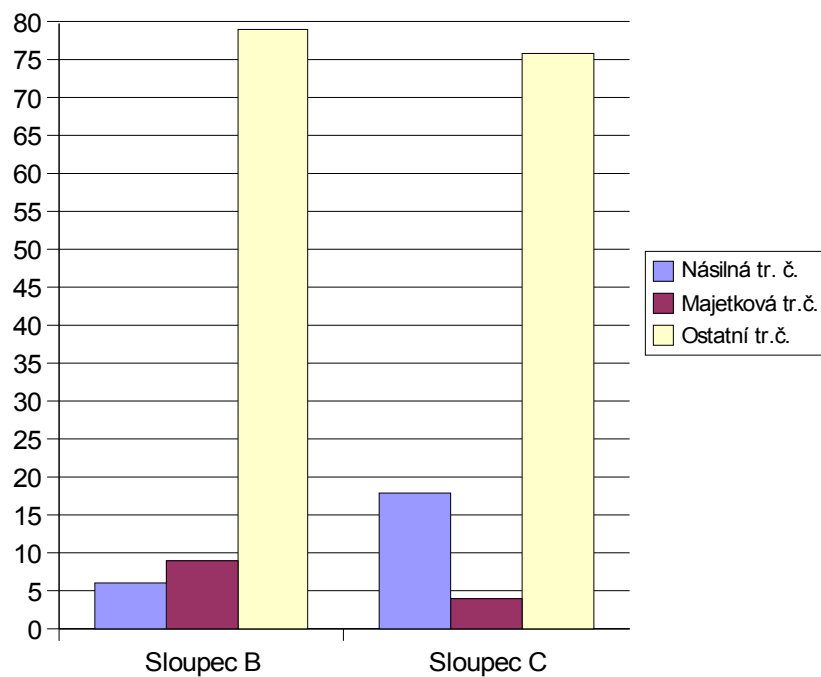
Komparací všech tří druhů objasněné trestné činnosti páchané pod vlivem alkoholu byla zjištěna následující data viz. tabulka č. 8.

Tabulka č. 8 znázorňuje podíl trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu v porovnání s celkově objasněnou trestnou činností příslušné kategorie.

Druh trestné činnosti	Období					
	1.1.2007 – 28.2.2007			1.5.2007 – 30.6.2007		
	obj. celkem	alkohol	v %	obj. celkem	alkohol	v %
Násilná trestná činnost	40	6	13%	55	18	33%
Majetková trestná činnost	78	9	12%	100	4	4%
Ostatní trestná činnost	199	79	40%	181	76	42%

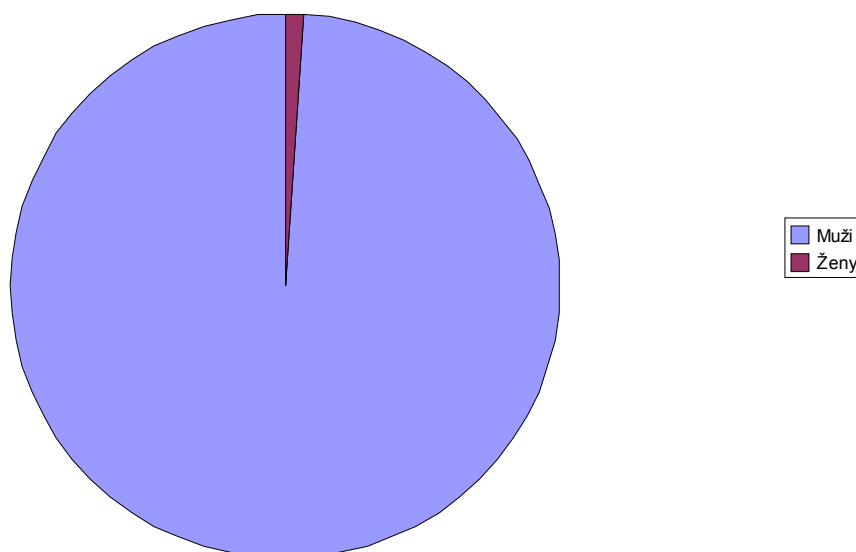
Z uvedeného průzkumu je zřejmé, že nejčastější trestnou činností, které se pachatelé dopouštějí pod vlivem alkoholu je trestná činnost v dopravě, dále trestná činnost násilného charakteru. Komparací všech tří druhů trestné činnosti bylo zjištěno, že vliv alkoholu na její páchaní je rozdílný a že se může lišit i v závislosti na ročním období. Násilná trestná činnost je statisticky významně častěji pod vlivem alkoholu páchána v letním období ($\chi^2=3,67$, na 5% hladině významnosti, viz sloupec 2). Majetková trestná činnost je páchána častěji pod vlivem alkoholu v zimním období ($\chi^2=3,0$ na 5% hl.v. , viz. sloupec 1).

Graf č. 3

Dále bylo zjištěno, že trestnou činností majetkovou a násilnou ve sledovaných obdobích páchali výhradně muži, zatímco u trestné činnosti ostatní, bylo celkem 6 skutků spácháno osobou tohoto pohlaví. Jedná se o 1 % veškeré objasněné trestné činnosti viz graf č. 3.

Graf č. 4

3.4 Shrnutí výsledků praktické části

V praktické části jsem se na základě dat získaných ze spisového materiálu analyzoval vzorek pachatelů trestné činnosti, jejichž jednání v rozporu se zákonem ovlivnil alkohol. Z interpretace získaných dat vyplynuly závěry, které tyto hypotézy potvrdily.

- 1) Předpoklad, že konzumace, respektive akutní intoxikace alkoholem zvyšuje riziko páčání trestné činnosti se potvrdil.
- 2) Rovněž tak se potvrdila předpokládaná hypotéza, že alkohol působí jako spouštěč, který odbourává vytvořené zábrany a zvyšuje pravděpodobnost trestné činnosti, především určitého charakteru.
- 3) Potvrdil se i předpoklad, že alkohol zvyšuje riziko páčání trestné činnosti především u mužů. Jako pachatel byla žena zjištěno pouze v pěti případech ostatní trestné činnosti, tj. § 201 tr. zákona Ohrožení pod vlivem návykové látky.

Vzhledem k tomu, že byl zkoumán pouze vzorek známých pachatelů již objasněné trestné činnosti z toho vyplynuly zjištěné výsledky. Jaké množství pachatelů dosud neobjasněných trestných činů jednalo pod vlivem alkoholu zjistit nelze a tím se zkrsluje celkový výsledek, především v kategorii majetkových trestných činů.

4 ZÁVĚR

V rámci zpracované bakalářské práce jsem se zabýval rozбором trestné činnosti páchané pod vlivem návykové látky – alkoholu.

V teoretické části jsem se po vysvětlení základních pojmů zabýval charakteristikou alkoholu jako návykové látky, druhy alkoholických nápojů a krátce jsem pojednal o historickém hledisku zneužívání alkoholu jako návykové látky. Velkou pozornost jsem věnoval již vzniklé závislosti, jejím důsledkům na fyzický a psychický stav jedince, následné prevenci před vznikem závislosti. Zabýval jsem se trestní odpovědností osob zneužívajících návykové látky, dokazováním v trestním řízení. V závěru teoretické části jsem vysvětlil kriminologické hledisko řešeného problému. V části praktické jsem se pak zabýval průzkumem trestné činnosti spáchané pod vlivem alkoholu na území služebního obvodu Prahy III.

Výsledky této práce nemohou být zcela objektivní, ale mohou posloužit k zamyšlení o jak nebezpečnou návykovou látku se v případě alkoholu jedná. Alkohol se totiž stal nejdostupnější návykovou látkou vůbec. Je tolerován širokou veřejností jako prostředek, kterým se dá navodit uvolněná, příjemná atmosféra a jeho konzumace většinou lidí nežádoucí nepřipadá. Oslavu bez alkoholu si snad ani nelze představit, bohužel mnohdy už i na úrovni základních škol. Alkohol je široce propagován v médiích, na bilboardech u silnic, prostředcích hromadné dopravy a na druhou stranu ve stejných médiích můžeme slyšet i hlasy varující. Největší problém nastává, když se pití příležitostné změnilo v patologickou variantu. Mění se osobnost člověka, rozpadá se sociální zázemí a stále se zvyšující náklady na pořízení alkoholu – návykové látky, nutí závislého k společensky nežádoucímu jednání, k trestné činnosti. Z výsledků této práce je zřejmé, že množství trestné činnosti spáchané pod vlivem alkoholu je alarmující. Dále můžeme pouze diskutovat o tom, kolik trestných činů dosud neobjasněných bylo pod vlivem alkoholu spácháno skutečně. Pití alkoholu mění riziko páchaní určité trestné činnosti i v závislosti na okolnostech, v námi sledovaném případě i podle ročního období. V letním období je častěji pod vlivem alkoholu páchána trestná činnost násilná, v zimním období je zjištěno více

případů majetkové trestné činnosti.

Alkohol je problém celé společnosti, společnosti, která ho toleruje, ale i s ním bojuje. Boj s alkoholismem může mít mnoho podob od prevence až po nově vznikající právní normy, které mají ztížit jeho dostupnost. Vývojem prochází i právní normy, které mají zpřísnit tresty za protiprávní jednání pod vlivem návykových látek a zjednodušit následné dokazování.

V současné době existují mnohem účinnější návykové látky než je alkohol, je ale možné, že mnoho drogově závislých lidí právě alkoholem začínalo.

Přínos závěrečné práce pro mou praxi spatřuji především v uplatnění získaných poznatků o tématu závislosti na alkoholu jako návykové látky, které by mohly být uplatněny v mé další praxi při kontaktu se závislými jedinci. Jak jsem již sám poznal, závislost na alkoholu, je jedna z nejrozšířenějších. Je zde možnost, že bych takové osobě mohl pomoci k zlomovému rozhodnutí v jejich životě, kterým je léčba této závislosti a s ní spojená následná změna životního stylu.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace

1. Zapletal, J., *Kriminologie-díl II.Zvláštní část*, 3. upravené vydání, Praha:PA ČR 2000, 128 s. ISBN 80-7251-003-7.
2. Štáblová,R., *Drogy, kriminalita a prevence*, Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR,1999, 205 s. ISBN 80-7251-018-5.
3. Long,Maxine., *Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví*. Rebo Production, Praha 2002, 999 s. ISBN 80-7234-074-3.
4. Sochůrek,J., *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*, II. Díl Sociálně patologické jevy, Liberec 2001, 47 s. ISBN 80-7083-495-1.
5. Vágnerová,M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, rozšířené a přepracované vydání, Portál s.r.o., Praha 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
6. Hartl, P., Hartlová, H., *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 699 s. ISBN 80-7178-303-X.
7. Novotný, F., Růžička, M., *Trestní kodexy, trestní zákon, trestní řád a související předpisy*, 2. přepracované vydání, Eurounion, Praha 2002, 254 s. ISBN 80-7317-009-4.

Periodika

1. Chmelík, Jan., *Znalecké dokazování* Praha 2001, vyd. 1, Tiskárna MV, Bartůňkova 1, Praha 4, Vydavatel: PČR, Úřad vyšetřování pro ČR ,169str.

Zákon

1. Zákon č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*
2. Zák. č. 40/1964 Sb., *Občanský zákoník*

Elektronické zdroje

1. <http://alkoholismus.zbynekmlcoch.cz/soudni.htm>, cit. dne 1.května 2005
2. http://alkoholismus.zbynekmlcoch.cz/historie_alkoholismu.htm cit. dne 21. března 2008
3. <http://doupeinbreznikcity.blog.cz/0708/vyroba-alkoholu>, cit. dne 21. ledna 2008

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - kazuistická studie

Příloha č. 2 - formuláře

Příloha č. 3 - obrazová příloha

KAZUISTICKÁ STUDIE

1. Uvedení do problému

Případová studie se týká 45 letého Josefa S., svobodného, bezdětného, který je závislý na alkoholických nápojích. Jeho problém spočívá v intenzivním puzení k soustavnému pití alkoholu, zejména piva, které se v konečném důsledku spolu s dalšími faktory projevuje v jeho sociální situaci a problémech se zákonem.

Josef S. si teprve nedávno začal uvědomovat svou závislost na alkoholu a uvažuje o léčbě. Přiznání závislosti je totiž prvním předpokladem pro úspěšnou následnou léčbu. Cílem případové studie je zhodnotit, zda se stav dá zvládnout u Josefa S. ambulantně nebo bude potřeba ústavní léčby. Dále se v práci zaměřím na příčiny a vznik patologické závislosti, sociálními důsledky pro jmenovaného a v náznaku se dotknu léčebných postupů.

S Josefem S. jsem přišel do styku ve své profesi policejního komisaře Služby kriminální policie a vyšetřování v souvislosti s vyšetřováním a dokumentováním jeho majetkové trestné činnosti.

METODY POUŽITÉ K ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ

2.1 Anamnéza

Všechny údaje, které jsou použity v osobní anamnéze byly získány především anamnestickými rozhovory (heteroanamnézou) s Josefem S..

Osobní anamnéza

Josefu S. je 45 let. Je dosud svobodný, bezdětný. Vyrůstal v úplné rodině v menší obci, sourozence nemá. Otec, rovněž alkoholik, byl několikrát trestán pro majetkovou trestnou činnost, matka je zaměstnaná jako dělnice v jedné potravinářské firmě. Ve škole nikdy neměl závažnější problémy s učením ani s chováním. Aktivně sportoval, hrál lední hokej. Josef S. je vyučený zámečnický. Tuto profesi nikdy nevykonával a sám uvádí, že to ani neměl v úmyslu. Střední školu chtěl dodělat pouze kvůli matce. Domníval se, že se bude věnovat hokeji a tím se užívat. Důležitým mezníkem v jeho životě se stala ztráta zaměstnání a následně i přítelkyně. Své problémy nedokázal řešit jinak než pravidelným pitím. V tomto pokračoval i později, kdy si našel zaměstnání v restauraci. Odstěhoval se, domů se již nevrátil a své rodiče od té doby neviděl. Josef S. neprodělal žádné závažnější onemocnění. Pouze z doby když hrál ještě hokej utrpěl zranění menisku a vazů v koleni levé nohy. Z tohoto důvodu byl delší dobu upoután na lůžku.

Z důvodu své závislosti na alkoholu měl Josef S. problémy se zákonem, které pramenily v drobných krádežích, zpronevěrách tržeb v zaměstnání apod. Nikdy se v minulosti neléčil pro nějaké duševní poruchy. Kromě závislosti na nikotinu nebyl nikdy v minulosti závislý na jiných návykových látkách.

Rodinná anamnéza

Podrobná rodinná anamnéza nebyla po vzájemné dohodě zjišťována.

2.2 Rozhovor

Cílem rozhovoru je zjistit příčiny vzniku patologické závislosti a jeho sociální důsledky. Jako formu rozhovoru jsem zvolil řízený rozhovor se souhlasem zaznamenávaný na audio kazetu.

Úvodní část

V úvodní části byla navozena přátelská atmosféra, při které byly jmenovanému pokládány obecné otázky ohledně jeho aktuálního duševního stavu, zdravotního stavu, jeho pocitů, otázky týkající se současnosti , apod.

Hlavní část

V hlavní části rozhovoru byly jmenovanému kladeny předem připravené konkrétní otázky, které se týkaly různých témat.

Jak probíhal Váš osobní život před vznikem závislosti na alkoholu?

„Do doby než-li se u mě začaly naplno projevovat známky závislosti na alkoholu byl můj osobní život bez problémů a vztah s blíznými by se dal přirovnat k bezproblémovému. Žili jsme s rodiči v malém domku poblíž města, kde jsem pracoval v jednom závodě na výrobu zemědělských strojů. V té době jsem měl rovněž přítelkyni, která pracovala jako servírka v místním pohostinství nižší cenové kategorie. Já, rodiče i přítelkyně jsme byli finančně zajištěni . Myslím si, že náš životní standard byl na průměrné úrovni“.

Kdy jste se poprvé opil?

„Poprvé jsem se opil když mi bylo asi 22 let. To už jsem byl doma z vojny. Jak už to bývá seděli jsme s kamarády po vyhraném hokejovém zápase v restauraci. Sám jsem tehdy ještě hokej hrál a posezení s kamarády po utkání bylo samozřejmostí“.

Kdy se Vaše pití alkoholu stalo častějším ?

“ Zásadním zlomem v mém životě byla ztráta zaměstnání. Závod ve kterém jsem pracoval byl privatizován a později zrušen. Mrzelo mě to, protože jsme byli dobrý kolektiv a práce mě bavila. Posezení s kamarády u sklenky alkoholu bylo stále častější k nelibosti přítelkyně i rodičů. Přítelkyně mne v té době opustila a rodiče mi naznačili, že u nich můžu bydlet pouze když s pitím skončím a najdu si zaměstnání. Tehdy jsem svou situaci neunesl a začal jsem pít pravidelně.

Jaké dávky alkoholu byly pro Vás v začátku dostačující ?

“ Zpočátku se jednalo o malé dávky. Prakticky jsem díky sportu nikdy moc nepil. Když jsem seděl u přítelkyně v hospodě, tak mi stačila čtyři piva a jeden velký fernet, abych byl opilý. Ted' v poslední době si musím dát velkého fernetu a jedno dvanácti stupňové pivo ihned ráno. Zbavím se tak třesu v rukou a mohu se alespoň trochu soustředit. Během dne potom pokračuji a nejsem schopen jít pod osm piv za den. Fernety vypiji ještě asi tak tři. Do toho kouřím, asi tak krabičku cigaret za den.

Jaké důsledky mělo Vaše závislost na alkoholu na vztahy v rodině?

„ Jak jsem již uvedl, přítelkyně mne opustila a rodiče jsem prakticky přestal zajímat. Vše vyvrcholilo, když jsem v jedné restauraci odcizil servírce tržbu, abych měl na zaplacení dluhů. Toto byl můj první konflikt se zákonem. Rodiče se po tomto se mnou přestali bavit a bylo mi naznačeno, abych se odstěhoval. S rodiči se od té doby nestýkám, svou rodinu jsem nikdy nezaložil“.

Jak se závislost na alkoholických nápojích projevovala dále ?

“ V místě bydliště jsem nesehnal práci a proto jsem se odstěhoval do Prahy. Pracoval jsem a dosud pracuji jako pomocná síla v restauraci. Jak se říká „ kozel zahradníkem“. Zde mám prakticky na dosah veškeré dostupné druhy alkoholu a i naději, že když něco vypiju, tak díky prostředí to lépe schovám a zaměstnavatel na to nepřijde. Ráno když vstanu, tak mám skutečně takový třes v rukou, že se musím napít. Během dne jsem schopen sníst pouze polévku k obědu, jinak pouze konzumuji pivo, nejčastěji dvanácti stupňové. Tomuto prakticky nedokážu odolat. Po práci chodím spát kolem třetí hodiny ráno. V restauraci zůstanu sám a není problém dát si z lednice panáka fernetu nebo něčeho jiného na spaní.

Kde bydlíte ? Máte nějaký způsob relaxace po práci? Jako bývalému sportovci Vám sport nechybí ?

*„Bydlení v hlavním městě je drahé a mě peníze nezbyývají. S Liborem D. vedoucím restaurace jsem se domluvil, že mohu spát u něho v kanceláři, nebo ve výčepu. Není to ideální, ale stačí mi to. Když mám po obědě, kdy máme hostů nejméně chvíli volna, chodím si zdřímnout dolů do sklepa, kde jsou tanky na pivo a skladujeme zde i pivo v lahvích. Tomu pohledu nikdy neodolám a lahvové si načnu. Když se podívám na právě natočenou sklenici piva, cítím **takové vnitřní napětí a vzrušení, které pomine ve chvíli, kdy se napiji.***

Co se týče sportu, chodím se dívat na nedaleké fotbalové hřiště. O víkendu sleduji fotbalové zápasy. Bohužel pivo konzumuji i během sledování zápasu“.

Jaký máte vztah k zaměstnavateli? Ví o Vaší závislosti?

Na Libora D. vedoucího restaurace ve které pracuji si nemohu stěžovat. V začátku mé pití dokonce toleroval, ale pouze do doby než zjistil, že se nejedná o pití příležitostné, ale závislost. Když mě poznal lépe a zjistil, že jsem na alkoholu závislý, snažil se mi pomoci. Několikrát jsme spolu na toto téma mluvili. Jsem mu vděčný, že mám ve své situaci alespoň kde bydlet. Má velkou zásluhu na tom, že jsem si zařídil nový občanský průkaz. Původní jsem před několika lety ztratil.

Co Vás vedlo k rozhodnutí se léčit?

K tomuto rozhodnutí jsem dospěl za pomoci Libora D., což je můj prakticky jediný přítel. On mi vysvětlil kam se mohu svým pitím dostat a já tuto závislost začal vnímat jinak. Jeho nápadem rovněž bylo, zařídit mi protialkoholní léčení. Po návštěvě protialkoholní poradny jsem souhlasil s ústavní léčbou a v současné době čekám pouze na uvolněné místo v Psychiatrické léčebně kam ihned nastoupím. Jak jsem již uvedl, jeho zásluhou Libora D. jsem se již několikrát dostal ze svých problémů a nechtěl bych ho zklamat“.

Závěrečná část rozhovoru

V závěrečné části rozhovoru se jmenovanému podle okolností sdělí výsledky provedené analýzy tak, aby to u něho nevyvolalo depresivní myšlenky, ale aby byl pozitivně povzbuzen do léčby pro kterou se již rozhodl. Bylo zjištěno, že Josef S. si svůj problém již uvědomuje a chce jej řešit. O této skutečnosti svědčí i návštěva protialkoholické poradny a silná vůle začít se ze závislosti léčit. S Josefem S. není problém mluvit o jeho soukromém životě, sociálních důsledcích, které má závislost na návykové látce a o příčinách, které ho k závislosti dostaly. Při rozhovoru se jmenovaný choval přirozeně a nějaké zvláštní projevy chování např. jsem na něm nezpozoroval.

3. Shrnutí výsledků a návrh opatření

Spouštěcím faktorem u jmenovaného byla asi úleva a zapomení na přítomnost, které Josefu S. opakované požívání alkoholu přineslo. Dalším rizikovým faktorem bylo asi to, že jmenovaný byl z rizikové skupiny, která k vytvoření závislosti inklinuje. Tedy osob pracujících v pohostinství, kde je snadný přístup k alkoholickým nápojům .

Sociální důsledky pro Josefa S. spatřuji ve ztrátě rodiny, přítelkyně a v problémech se zákonem, které se s ním potáhnou i v době léčby a na to je potřeba jmenovaného v průběhu léčby připravit.

Mezi pozitivní projevy jedince bych zařadil asi ochotu se léčit, uznání existence problému, sebekritičnost, zodpovědnější myšlení a ochota návratu do zaměstnání po absolvování léčby.

Pro jmenovaného bych nedoporučoval ambulantní léčbu, ale naopak léčbu ústavní. Při ústavní léčbě bude omezen kontakt jmenovaného s prostředím, které vyvolává závislost. Bude tak znemožněno další prohlubování patologické závislosti. Zároveň s tímto je u jmenovaného nutná nejen v době léčby, ale i po jejím skončení absolutní abstinence. Při léčbě patologické závislosti na alkoholu je možno využívat relaxačních a jógových technik, arteterapie, psychoterapeutických skupin nebo biblioterapie.

Na konci měsíce března 2005 byl Josef S. na vlastní žádost umístěn v protialkoholním pavilonu psychiatrické léčebny v Praze. V dalším návrhu opatření se proto zaměřím na problémy, které klient musí řešit již v léčebně a také na další postup po propuštění klienta z léčebny.

Při zvládání následného začlenění zpět do společnosti po ukončení léčby je zapotřebí již během průběhu léčby začít řešit problémy, které jmenovaného provázely v posledních fázích závislosti. Patří sem zejména navázání kontaktu s rodiči. V tomto by mohl pomoci i přítel Josefa S. Libor D., který jeho rodinu zná. Zanedbatelný není ani problém dluhů, které si jmenovaný nadělal v restauraci krádeží tržeb. Zde by bylo zapotřebí navázat kontakt mezi Josefem S. a poškozeným s úmyslem dohodnout se na splátkovém kalendáři, kterým by se nahradila vzniklá škoda. Tento krok vedoucí k narovnání svých závazků vůči věřiteli by měl proběhnout za asistence a podpory druhých lidí např. Libora D., kterému bezmezně důvěřuje.

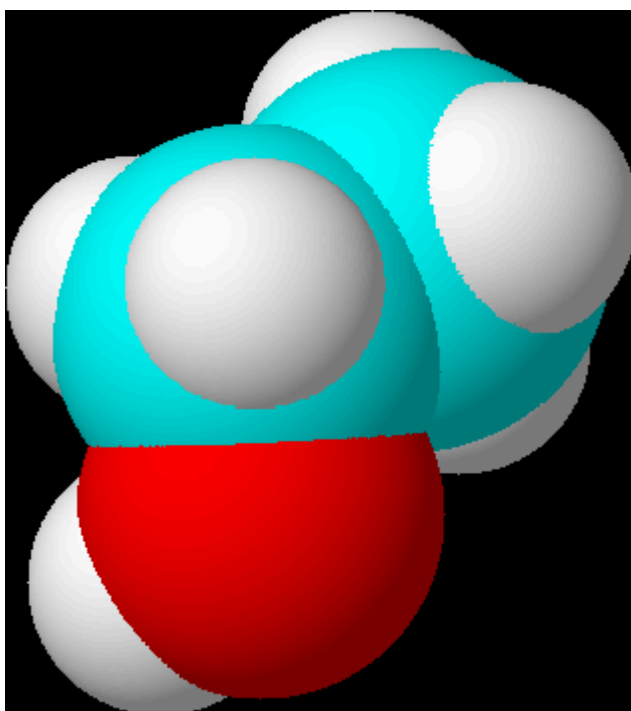
Zároveň je již potřeba dopředu plánovat otázky ohledně volby vhodného zaměstnání po skončení léčby, volných finančních prostředků a změny životního stylu. Již v počátku řešení tohoto problému byl vyloučen návrat Josefa S. do domku rodičů. Rodiče totiž z důvodu svého zdravotního stavu domek prodali a bydlí v bytě o velikosti 1+ KK, kde místo pro tři rozhodně není. Problém by byl i se získáním zaměstnání v tomto

městě. Je zde i nadále možnost práce a bydlení v prostoru restaurace Libora D. Tento již provedl nezbytné stavební úpravy a při případném návratu by měl Josef S. k dispozici pokoj o velikosti 3x3m s vlastním vchodem z ulice, čímž by se zabránilo dalšímu nežádoucímu styku s prostředím a hosty restaurace. Zaměstnání nabízí Libor D. rovněž ve své restauraci, kde by měl nad Josefem S. dohled, rovněž tak nad jeho výdělkem a splácením pohledávek. Na rozdíl od minulosti by však měl Josef S. pracovat mimo výčep restaurace. Libor D. mu nabízí i možnost dalšího výdělku na stavbě svého rodinného domu, nebo na nedalekém fotbalovém hřišti kde dělá správce (sekání trávníku, údržbářské práce apod.).

Druhou možností je razantní změna životního stylu a úplné osamostatnění Josefa S. Je zde možnost dočasného umístění v Domě na půli cesty, kde by byl klient veden k osamostatnění a návratu do normálního života. Je zde však otázka, zda by tohoto postupu byl klient schopen, našel si zaměstnání a splácel své závazky. Problémem při hledání zaměstnání by mohl být jeho věk a hlavně trestní rejstřík, kde má z minulosti záznamy za krádež a zpronevěru.

Při provedeném rozhovoru s Josefem S. v léčebně bylo zjištěno, že v tomto případě lze doporučit nebo navrhnout variantu prvně uvedenou. Kromě vysoké schopnosti empatie ze strany Libora D., jeho rodiny a ochoty se o Josefa S. „ nadále starat“, lze za pozitivní považovat i vzdálenost nabízeného bytu od léčebny (čtyři stanice MHD) což může usnadnit následné doléčování. V tomto případě bych doporučoval dlouhodobější doléčování v tomto zařízení. Vhodné by bylo navštěvování psychoterapeutických skupin, tedy skupin, kde se scházejí jedinci, kteří měli stejný problémem jako jmenovaný – závislost na alkoholu. Již v průběhu léčby je na klientovi znát, že se závislosti zbavit chce.

MOLEKULA ETHANOLU

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ethanol>